

Vadlīnijas digitālo platformu pārvaldībai

Vārda brīvības un informācijas piekļuves nodrošināšana, izmantojot
daudzpusu pieeju

Publicēts 2024. gadā ANO Izglītības, zinātnes un kultūras organizācijas izdevumā, 7 Place de Fontenoy 75352 Paris 07 SP, Francija
un
Latvijas Nacionālajā bibliotēkā, Mūkusalas ielā 3, Rīga, LV-1423, Latvija

© UNESCO/Latvijas Nacionālā bibliotēka 2024

ISBN: 978-92-3-000239-8

DOI: <https://doi.org/10.58338/SRCQ1410>

Šī publikācija ir pieejama atvērta piekļuvē saskaņā ar licenci "*Attribution-ShareAlike 3.0 IGO (CC-BY-SA 3.0 IGO)*" (<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/igo/>). Izmantojot šī izdevuma saturu, lietotāji piekrīt UNESCO Atvērtās piekļuves krātuves lietošanas noteikumiem (<https://www.unesco.org/en/open-access/cc-sa>).

Izdevuma oriģinālais nosaukums: Guidelines for the governance of digital platforms: safeguarding freedom of expression and access to information through a multi-stakeholder approach. Publicēts 2023. gadā ANO Izglītības, zinātnes un kultūras organizācijas izdevumā, 7 Place de Fontenoy 75352 Paris 07 SP, Francija.

Šajā publikācijā izmantotie apzīmējumi un materiālu izklāsts nenozīmē, ka UNESCO pauž jebkādu viedokli par kādas valsts, teritorijas, pilsētas vai apgabala juridisko statusu, varas iestādēm, robežām vai robežu noteikšanu. Izdevumā paustās idejas un viedokļi ir autoru domas un viedokļi; tie ne vienmēr ir UNESCO domas un viedokļi, un tie neuzliek Organizācijai nekādas saistības.

Izdevuma tulkojums latviešu valodā sagatavots ar Latvijas Republikas Kultūras ministrijas finansiālu atbalstu.

Vāks, salikums un grafiskais dizains: Luiza Maximo

Ilustrācijas: Plastic Horse/Grand Matter

Tulkojums latviešu valodā: Andžela Berķe

Tulkotā izdevuma maketēšana: Jānis Vēvers

Iespiests Latvijas Nacionālajā bibliotēkā

Iespiests Rīgā

ĪSS KOPSAVILKUMS

Vadlīnijas uzticamam internetam

Lai aizsargātu vārda brīvību un tiesības uz informāciju, vienlaikus vēršoties pret dezinformāciju un nepatiesu informāciju, naida runu un savvērestības teorijām, ir vajadzīga daudzpusu pieeja.

Šī iemesla dēļ UNESCO, vadošā ANO aģentūra vārda brīvības un informācijas brīvības veicināšanai un aizsardzībai, ir izveidojusi "Vadlīnijas digitālo platformu pārvaldībai". Vadlīnijās ir izklāstīti valstu, digitālo platformu, starpvaldību organizāciju, pilsoniskās sabiedrības, mediju, akadēmiskas vides, tehniskās kopienas un citu iesaistīto pienākumi, atbildība un lomas, lai radītu vidi, kurā vārda un informācijas brīvība ir digitālo platformu pārvaldības procesu pamatā.

Vadlīnijas tika izstrādātas, apspriežoties daudzām iesaistītajām pusēm un apkopojot apspriešanās gaitā saņemtos vairāk nekā 10 000 komentārus no 134 valstīm. Šī globālā mēroga apspriešana veicināja iekļaujošu līdzdalību, nodrošinot, ka tiek uzklautas dažādas balsis, tostarp balsis no mazāk aizsargātām un marginalizētām iedzīvotāju grupām.

Uzticama interneta veidošana ir visu iesaistīto pušu kopīga atbildība. Mēs visi esam aicināti uzturēt veicinošu vidi vārda brīvībai un tiesībām uz informāciju.

10,000

KOMENTĀRU NO

134

VALSTĪM

"Tā kā kari sākas cilvēku prātos, tieši cilvēku prātos jāizveido miera aizsardzība."

Vadlīnijas digitālo platformu pārvaldībai

Vārda brīvības un informācijas piekļuves nodrošināšana, izmantojot
daudzpusu pieeju

6 Priekšvārds

8 Vadlīniju mērķis

11 Ievads

14 Vadlīniju struktūra

16 Veicinoša vide

24 Pārvaldības sistēma

35 1. princips. Platformas veic pienācīgas pārbaudes cilvēktiesību jomā

37 2. princips. Platformas ievēro starptautiskos cilvēktiesību standartus, tostarp platformas dizainā, satura moderācijā un satura kūrēšanā

42 3. princips. Platformas ir pārredzamas

46 4. princips. Platformas lietotājiem nodrošina informāciju un rīkus

48 5. princips. Platformas ir atbildīgas iesaistīto pušu priekšā

50 Kontekstatkarīgie noteikumi

54 Secinājumi

56 Pielikums

UNESCO ģenerāldirektores Odrijas Azulē (*Audrey Azoulay*) priekšvārds

Vārda brīvības un informācijas piekļuves

saglabāšana: daudzpušu pieejas principi digitālo platformu pārvaldībai

2023. gada septembrī

2023. gadā 60 % no pasaules iedzīvotājiem jeb 4,75 miljardi cilvēku ir izmantojuši sociālo mediju platformas, lai izteiktos, iegūtu informāciju un izpaustu savu viedokli.

Digitālā vide – brīvības telpa un jauns forums izteikumiem un diskusijām – caurvij mūsu sociālās attiecības, identitāti un dzīvi.

Šīs platformas ir kļuvušas par līdzekli vienlīdzības un brīvības aizstāvjiem – tās dod balsi tiem, kuri iepriekš netika uzklausi, piedāvājot patvērumu dažādām izteiksmes formām.

Tomēr šie paši sociālie tīkli, kuru nosaukums sevī ietver daudz solījumu, pārāk bieži kļūst par izolācijas burbuļiem, nepatiesas informācijas kokoniem, kas dažkārt veicina savvērestības teorijas un ekstrēmu vardarbību.

Kā virtuāla sociālās mijiedarbības telpa tie ir pakļauti algoritmiem, kas izstrādāti, lai monopolizētu mūsu uzmanību, neviļus dodot priekšroku nepatiesai informācijai un naida runai, jo priekšroka tiek dota klikšķiem, nevis pārlicēbai, varbūtībai, nevis pierādījumiem.

Taču, ja vairs nespējam atšķirt izdomājumus no realitātes, melus no patiesības, mūsu sabiedrības pamati sabrūk. Demokrātija, dialogs un debates, kas ir svarīgas, lai risinātu mūsdienu lielākās problēmas, kļūst neiespējam.

Saskaroties ar šo jautājumu globālo raksturu, mums jāizstrādā saskaņotas atbildes visā pasaulē un jāizvairās no regulējumu vai pieeju sadrumstalotības, kas apdraud cilvēktiesības.

Tieši šis globālais izaicinājums ir tas, kam UNESCO ir jāpievēršas, jo tas ir mūsu pilnvaru pamatā.

Kopš pašas izveides mūsu Organizācija ir strādājusi, lai veicinātu “tautu informētību citai par citu un savstarpējo sapratni”, it īpaši ar “brīvu ideju apmaiņu

ar vārdu un tēlu palīdzību”, kā uzsvērts mūsu Satversmē.

Šī apņemšanās mudināja UNESCO 2005. gadā publicēt apraides regulējuma vadlīnijas. Pavisam nesen, 2021. gadā, mūsu 193 dalībvalstis pieņēma ieteikumus par mākslīgā intelekta ētiku, izveidojot humānistisku sistēmu šīs tehnoloģijas attīstībai.

Saglabājot uzticību savām vērtībām un vēsturei, UNESCO tagad ir izstrādājusi novatoriskas vadlīnijas, kas izklāstītas šajā izdevumā. To mērķis ir apkarot nepatiesu informāciju un naida runu, vienlaikus veicinot pārredzamību un vārda brīvību platformās.

Šo centienu virzītājspēks bija 2021. gada *Vindhukas+30* deklarācija, kuras principus ir pieņēmušas visas UNESCO dalībvalstis. Deklarācijā tika noteikti trīs rīcības pīlāri: platformas pārredzamības atbalstīšana, mediju dzīvotspējas nodrošināšana un lietotāju kritiskās domāšanas veicināšana.

Darbs pie šīm vadlīnijām ir plašas apspriešanās rezultāts, ko bagātināja vairāk nekā 10 000 komentāru, padarot to par vienu no visplašākajām Apvienoto Nāciju Organizācijas rīkotajām apspriešanām. UNESCO rīkotā konference “Internet for Trust” 2023. gada februārī vien pulcēja vairāk nekā 4000 dalībnieku no 134 valstīm.

Šajās vadlīnijās ir ierosināti godīgi, skaidri un kopīgi pasākumi: tiešaistes moderatori visās valodās, tostarp vietējās valodās; lielāka platformu un to finansēšanas pārredzamība ar labāku riska novērtējumu; neatkarīgu regulatoru izveide; kritiskās domāšanas veicināšana; atbalsts dzimumu līdztiesībai un, pats galvenais, vārda brīvības, kultūras daudzveidības un citu cilvēktiesību aizsardzība un stiprināšana.

Raugoties tālāk par digitālo platformu pašreizējo realitāti, šajā tekstā aplūkotas arī nākotnes problēmas, it īpaši tās, ko var radīt ģeneratīvais mākslīgais intelekts.

UNESCO ir apņēmusies palīdzēt dalībvalstīm, pilsoniskajai sabiedrībai un galvenajiem digitālajiem dalībniekiem pieņemt šo tekstu, lai platformu darbības pilnībā atbilstu mūsu vērtībām un starptautiskajiem cilvēktiesību standartiem.

Paliksim uzticīgi mūsu mērķim: cīņai pret naida runu un nepatiesu informāciju, vienlaikus saglabājot vārda brīvību. Tā nav pretruna. Veicinot piekļuvi brīvai un uzticamai informācijai, mēs veicinām arī domas un vārda brīvību.

Hannas Ārentes vārdiem runājot, “viedokļu brīvība ir farss, ja nav garantēta faktiskā informācija un ja paši fakti nav apstrīdami”.

Vadlīnijas digitālo platformu pārvaldībai

Vārda brīvības un informācijas piekļuves
nodrošināšana, izmantojot daudzpusu pieeju

2023. gada oktobrī

Vadlīniju mērķis

1. Balstoties uz attiecīgajiem principiem, konvencijām un deklarācijām, UNESCO, izmantojot globālu daudzpusu apspriešanu, ir izstrādājusi šo dokumentu – “Vadlīnijas digitālo platformu pārvaldībai. Vārda brīvības un informācijas piekļuves aizsargāšana, izmantojot daudzpusu pieeju” (turpmāk – Vadlīnijas).¹
2. Vadlīniju mērķis ir nodrošināt tiesības uz vārda brīvību, tostarp uz informācijas piekļuvi, kā arī citas cilvēktiesības digitālo platformu pārvaldībā, vienlaikus risinot jautājumus par saturu, kas var tikt pieļaujami ierobežots saskaņā ar starptautiskajiem cilvēktiesību likumiem un standartiem. Digitālo platformu pārvaldība, kas balstīta uz cilvēktiesībām, turpinās veicināt kultūras daudzveidību, kultūras izpausmes un kultūras ziņā daudzveidīgu saturu.² Vadlīnijās ir aprakstīta pārvaldības sistēma, kas respektē cilvēktiesības un veicina riska mazināšanu un sistēmiskus procesus, lai regulētu un pārvaldītu satura moderāciju un kūvēšanu. Šajās Vadlīnijās uzsvērti vispārēji principi, kas jāievēro visās pārvaldības sistēmās, kuras ietekmē vārda brīvību un informācijas piekļuvi digitālajās platformās, neatkarīgi no konkrētā regulējuma un tematiskā fokusa, ja vien šie pasākumi ir saskaņoti ar Vadlīnijās izklāstītajiem noteikumiem.
3. Vadlīnijās atzīts, ka noteikumu un regulējumu piemērošanai ikvienā pārvaldības sistēmā jāatbilst starptautiskajiem cilvēktiesību standartiem, tostarp

1. Šī dokumenta oriģināls ir angļu valodā.

2. UNESCO 2005. gada Konvencija par kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzību un veicināšanu, 1. un 4. pants. Saskaņā ar Konvenciju “kultūras saturs” attiecas uz simbolisko nozīmi, māksliniecisko dimensiju un kultūras vērtībām, kuras izriet no kultūras identitātes vai pauž to. “Kultūras izpausmes” ir tās izpausmes, kas ir indivīdu, grupu un sabiedrības radošuma rezultāts un kurām ir kultūras saturs

Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām (SPPPT) 19. panta 3. punktam³ kurā noteikts, ka jebkādiem vārda brīvības ierobežojumiem jābūt noteiktiem ar likumu, tiem jācenšas sasniegt noteikumus norādīto likumisko mērķi un tiem jābūt nepieciešamiem un samērīgiem; SPPPT 20. pantam un citiem starptautiskajiem standartiem, īpaši šo standartu noteikumu autoritatīvajiem skaidrojumiem, ko sniegusi ANO Cilvēktiesību komiteja un starptautiskās un reģionālās cilvēktiesību tiesas; kā arī Rabātas rīcības plānam par tādas rīcības aizliegšanu, kas aizstāv nacionālu, rasu vai reliģisku naidu un ir kūdīšana uz diskrimināciju, naidīgumu vai vardarbību.⁴

4. Vadlīnijas koncentrējas uz cilvēktiesību standartu aizsardzību un veicināšanu, kā arī uz dažādu platformu, tostarp decentralizēto, pastāvēšanas iespēju veicināšanu un ekosistēmu, kurā ir dažādi satura standarti un moderācijas sistēmas.
5. Vadlīnijas var kalpot kā resurss dažādiem dalībniekiem: politikas veidotājiem, palīdzot noteikt leģitīmus mērķus, cilvēktiesību principus un iekļaujošus un līdzdalīgus procesus, kas būtu ņemami vērā politikas veidošanā; regulatīvajām un citām pārvaldības struktūrām, kas nodarbojas ar politikas, rīcības kodeksu vai regulējuma īstenošanu un novērtēšanu; digitālajām platformām to politikā un praksē; kā arī citiem iesaistītajiem, piemēram, pilsoniskajai sabiedrībai tās interešu aizstāvības un atbildības centienos. Arī ziņu mediji arī var gūt labumu no šīm Vadlīnijām, cenšoties panākt ietekmīgu dalībnieku atbildību.
6. Vadlīnijas ir izstrādātas, lai tās varētu pielietot gan pārvaldības procesos, kas specifiski attiecas uz satura pārvaldību digitālajās platformās, gan pārvaldības procesos, kuri var ietekmēt vārda brīvības un informācijas piekļuves, kā arī daudzveidīga kultūras satura izmantošanu un kuri ir jāizmanto atbilstoši pārmaiņām digitālajā vidē (piemēram, vēlēšanu, datu aizsardzības un pretmonopola noteikumi). Atkarībā no jautājuma un jurisdikcijas konteksta šādi pārvaldības procesi var izpausties kā savstarpēji papildinošu pīlāru – pašregulācijas, kopregulācijas un likumiskās regulācijas – kombinācija, kas strukturēta saskaņā ar starptautiskajiem cilvēktiesību standartiem (sk. turpmāk iedaļu "Pārvaldības sistēma"). Šādi pārvaldības procesi jāveda atklātā, pārredzamā, daudzpusē, proporcionālā un uz pierādījumiem balstītā veidā. Šim nolūkam Vadlīnijām jābūt aktuālam dokumentam, kas ir periodiski jāpārskata

3. Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām (SPPPT). 1966. <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights>.

4. Vadlīnijas jāinterpretē saskaņā ar visiem galvenajiem starptautiskajiem cilvēktiesību instrumentiem. Tie ir izklāstīti šeit: <https://www.ohchr.org/en/core-international-human-rights-instruments-and-their-monitoring-bodies>.

un jāatjaunina, tostarp, lai ņemtu vērā pieredzi, kas gūta no to īstenošanas un turpmākajām tehnoloģiskajām izmaiņām un ietekmes.

7. Šīs Vadlīnijas ir izstrādātas, lai sniegtu praktisku ieguldījumu plašākos centienos ieviest uz cilvēkiem vērstu digitālās pārvaldības modeli. Tās ir arī daļa no plašāka pasākumu kopuma, kas nepieciešams ilgtspējīgas attīstības sasniegšanai. Vadlīnijas:

a. Veicinās un palīdzēs izveidot globālus daudzpusu tīklus un kopīgas platformas, kurās varēs apspriest un dalīties ar labās prakses piemēriem digitālo platformu pārvaldībā, aptverot dažādas perspektīvas un plašu skatījumu klāstu.

b. Kalpos kā rīks visiem iesaistītajiem dalībniekiem, lai aizstāvētu regulējumu, kurā ievērotas cilvēktiesības, un lai panāktu valdību un digitālo platformu atbildību.

c. Veicinās uz pierādījumiem un cilvēktiesībām balstītas politikas pieejas.

d. Veicinās pēc iespējas plašāku konvergenci platformu pārvaldības politikās visā pasaulē, lai izvairītos no interneta fragmentācijas.

8. Vadlīniju mērķis ir dot ieguldījumu ANO ietvaros notiekošajos procesos un ņemt vērā tos, piemēram, īstenojot priekšlikumus, kas iekļauti “Mūsu kopējā programmā”. Tas ietver Globālā digitālā pakta izstrādi,⁵ gatavošanos ANO samitam, kas notiks 2024. gada septembrī, un Rīcības kodeksa izveidi, kas veicina informācijas integritāti digitālajās platformās.⁶ Vadlīnijas arī veicinās diskusijas par gaidāmo Pasaules informācijas sabiedrības samita (WSIS) un Interneta pārvaldības foruma (IGF) 20 gadu pārskatu. Šis teksts ir arī guvis labumu no citu starptautisku valdības organizāciju, tostarp reģionāla mēroga, iniciatīvām un ir vērsts uz to, lai dotu savu ieguldījumu tajās.

5. Sk. “Mūsu kopējās programmas” Politikas pārskatu Nr. 5, ko izdevis ANO ģenerālsekretārs, ar atsaucēm uz šo Vadlīniju izstrādes procesu: https://digitallibrary.un.org/record/4011891/files/%5EEOSG_2023_5%5E--EOSG_2023_5-EN.pdf.

6. Sk. “Mūsu kopējās programmas” Politikas pārskatu Nr. 8, ko izdevis ANO ģenerālsekretārs, ar atsaucēm uz šo Vadlīniju izstrādes procesu: <https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/our-common-agenda-policy-brief-information-integrity-en.pdf>.

Ievads

9. UNESCO tika izveidota 1945. gada novembrī ar mērķi “sekmēt mieru un drošību, veicinot tautu sadarbību izglītības, zinātnes un kultūras jomā, lai visā pasaulē stiprinātu taisnīguma, tiesiskuma, kā arī cilvēktiesību un pamatbrīvību ievērošanu (..) attiecībā uz visām pasaules tautām neatkarīgi no rases, dzimuma, valodas vai reliģiskās pārliecības.”⁷
10. UNESCO globālais mandāts veicināt “brīvu ideju apmaiņu ar vārdu un tēlu palīdzību” ir vadījis Organizācijas darbu jau gandrīz 80 gadus, tai esot ideju laboratorijai, informācijas apmaiņas centram, standartu noteicējai, starptautiskās sadarbības katalizatoram un virzītājspēkam, kā arī spēju attīstītājam. Šī vēsture ir arī veidojusi Organizācijas mandātu Apvienoto Nāciju Organizācijas sistēmā, lai aizsargātu un veicinātu vārda brīvību, informācijas piekļuvi un žurnālistu drošību gan tiešsaistē, gan ārpus tās.
11. UNESCO pastāvīgais darbs un apņemšanās ir nodrošināt, ka digitālo platformu pārvaldība aizsargā un veicina vārda brīvību, informācijas piekļuvi un daudzveidīgam kultūras saturam, kā arī citas cilvēktiesības visiem, tostarp mazāk aizsargātām un marginalizētām iedzīvotāju grupām.⁸

7. Apvienoto Nāciju Organizācijas Izglītības, zinātnes un kultūras organizācijas satversme, 1. punkts. <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/constitution#article-i---purposes-and-functions>

8. “Mazāk aizsargātas un marginalizētas iedzīvotāju grupas” attiecas uz bērniem un pusaudžiem; personām ar invaliditāti; migrantiem, bēgļiem un patvēruma meklētājiem; LGBTI personām un vecāka gadagājuma personām.

12. Šajos centienos ir gūta pieredze no UNESCO desmitgadēm ilgā darba apraides regulējuma jomā, jo visos valdību pasākumos, kas attiecas uz satura jautājumiem – neatkarīgi no satura avota – kā galīgais mērķis vienmēr jāiekļauj daudzveidības un vārda brīvības aizsardzība un informācijas piekļuve. Vadlīnijas veicinās arī Organizācijas Vidējā termiņa stratēģijas 2022.–2029. gadam (41 C/4) īstenošanu.⁹

13. 2015. gadā UNESCO Ģenerālā konference apstiprināja ROAM interneta universāluma principus, kuros uzsvēta cilvēktiesību, atvērtības, pieejamības un daudzpušu līdzdalības nozīme interneta attīstībā, izaugsme un evolūcijā.¹⁰ Šie principi atzīst būtisko nepieciešamību nodrošināt, ka tiešsaistes telpas turpina attīstīties un tiek izmantotas tādā veidā, kas veicina ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanu.

14. Daudzpušu pieeja, izstrādājot un piemērojot kopīgus principus, normas, noteikumus, lēmumu pieņemšanas procedūras un programmas, kas nosaka interneta attīstību un izmantošanu, ir ANO sistēmas, tostarp UNESCO, pieņemtās vispārējās stratēģijas pamatā kopš Pasaules informācijas sabiedrības samita (2003. un 2005. gadā), un ANO Ģenerālā asambleja to atkārtoti apstiprināja desmit gadu pārskata procesā 2015. gadā:

Mēs vēlreiz apstiprinām Pasaules informācijas sabiedrības samita procesa sākotnēji noteikto daudzu iesaistīto pušu sadarbības un iesaistes vērtību un principus, atzīstot, ka efektīva valdību, privātā sektora, pilsoniskās sabiedrības, starptautisko organizāciju, tehniskās un akadēmiskās sabiedrības, kā arī visu citu atbilstošo pušu līdzdalība, īpaši ar līdzsvarotu pārstāvību no attīstības valstīm, ir bijusi un turpina būt būtiska informācijas sabiedrības attīstībā.¹¹

15. UNESCO 41. Ģenerālajā konferencē 2021. gada novembrī apstiprināja *Vindhukas+30* deklarācijas principus, kas tika izstrādāti daudzpušu procesā, kurš sākās Pasaules preses brīvības dienas globālajās svinībās tā pašā gada maijā.¹² Deklarācijā apgalvots, ka informācija ir sabiedriska labums, un

9. Vidēja termiņa stratēģijas 3. stratēģiskais mērķis ir veidot iekļaujošu, taisnīgu un mierpilnu sabiedrību, tostarp veicinot vārda brīvību. 4. stratēģiskais mērķis ir veicināt tehnoloģisku vidi, kas kalpo cilvēcei, attīstot un izplatot zināšanas, prasmes un ētikas standartus. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000378083>.

10. UNESCO. "Internet Universality Indicators." <https://www.unesco.org/en/internet-university-indicators>.

11. ANO Ģenerālā asambleja. 2015. "Outcome document of the high-level meeting of the General Assembly on the overall review of the implementation of the outcomes of the World Summit on the Information Society." ("Augsta līmeņa sanāksmes iznākuma dokuments par Pasaules informācijas sabiedrības samita rezultātu īstenošanas kopējo pārskatu.") 70/125. https://unctad.org/system/files/official-document/ares70d125_en.pdf.

12. UNESCO. 2021. *Windhoek+30 Declaration: Information as a public good.* (*Vindhukas +30 deklarācija: informācija kā sabiedriska labums*). <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000378158>.

mērķu vidū noteikti trīs soļi, lai garantētu informāciju kā kopīgu resursu visai cilvēcei: digitālo platformu pārredzamība, iedzīvotāju pilnvarošana, izmantojot medijpratību un informācijpratību, un mediju dzīvotspēja. Veicinot vīziju par informāciju kā sabiedrisko labumu, UNESCO atzīst, ka šīs vispārējās tiesības ir gan līdzeklis, gan mērķis, lai īstenotu kolektīvos cilvēku centienus, tostarp ANO Ilgtspējīgas attīstības programmu 2030. Informācija ļauj iedzīvotājiem īstenot savas pamattiesības, atbalsta dzimumu līdztiesību un veicina dalību un uzticību demokrātiskai pārvaldībai un ilgtspējīgai attīstībai, nevienu neatstājot novārtā.

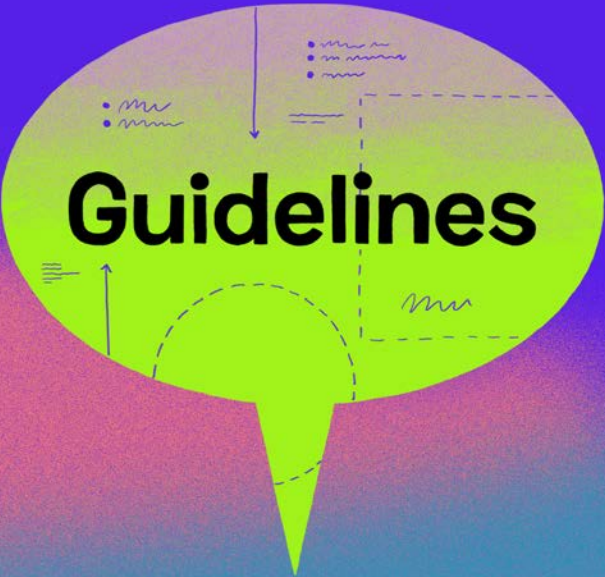
- 16.** Vadlīnijas koncentrējas uz jautājumiem, kas saistīti ar vārda brīvību, informācijas piekļuvi un daudzveidīgu kultūras saturu digitālajā vidē, un papildina Organizācijas darbu izglītības, zinātnes un kultūras jomās. Tas ietver, bet neaprobežojas ar UNESCO lēmumu par mākslīgā intelekta ētiku,¹³ kurā aicināts izstrādāt starptautisku un valstu politiku un normatīvo regulējumu, lai nodrošinātu, ka jaunās tehnoloģijas sniedz labumu visai cilvēcei, kā arī 2005. gada Konvenciju par kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzību un veicināšanu¹⁴ un tās “Vadlīnijas par Konvencijas īstenošanu digitālajā vidē”. Šīs Vadlīnijas veicina “vārda, informācijas un saziņas pamatbrīvību ievērošanu, kā arī privātuma un citu cilvēktiesību aizsardzību kā priekšnoteikumu dažādu kultūras izpausmju radīšanai, izplatīšanai un piekļuvei tām, [ietverot] mākslinieciskās brīvības kā vārda brīvības sastāvdaļas veicināšanu, digitālo radītāju un izpildītāju sociālo un ekonomisko tiesību ievērošanu un visu iesaistīto pušu saiknes nodrošināšanu ar dažādiem viņu izvēlētiem partneriem”.¹⁵ Šīs Vadlīnijas arī papildina 2022. gada MONDIACULT deklarāciju, kurā aicināts “būtiski reglamentēt digitālo nozari, it īpaši lielās platformas”, lai nodrošinātu kultūras daudzveidību tiešsaistē un tainīgu piekļuvi saturam visiem.¹⁶

13. UNESCO. 2021. “Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence.” <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000380455>.

14. UNESCO. 2005. gada Konvencija par kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzību un veicināšanu. <https://en.unesco.org/creativity/convention>.

15. UNESCO. 2017. “Guidelines on the Implementation of the Convention in the Digital Environment.” <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000370521.page=92>.

16. UNESCO. 2022. “UNESCO World Conference on Cultural Policies and Sustainable Development – MONDIACULT 2022 – Final Declaration.” https://www.unesco.org/sites/default/files/medias/fichiers/2022/10/6.MONDIACULT_EN_DRAFT%20FINAL%20DECLARATION_FINAL_1.pdf.

Guidelines

Vadlīniju struktūra

- 17.** Vadlīniju sākumā ir aprakstīta veicinoša vide, kas vajadzīga, lai aizsargātu vārda brīvību, informācijas piekļuvi un citas cilvēktiesības, vienlaikus nodrošinot atvērtu, drošu un aizsargātu vidi digitālo platformu lietotājiem un neliētotājiem. Vadlīnijas izklāstīta dažādu iesaistīto pušu atbildību šajā sakarā. Tā ietver:
 - a.** Valstu pienākumus ievērot, aizsargāt un nodrošināt cilvēktiesības.
 - b.** Digitālo platformu atbildību par cilvēktiesību ievērošanu.
 - c.** Starpvaldību organizāciju lomu.
 - d.** Pilsoniskās sabiedrības, mediju, akadēmiskās vides, tehniskās sabiedrības un citu iesaistīto pušu lomu cilvēktiesību veicināšanā.
- 18.** Pēc tam Vadlīnijās ir izklāstīti digitālo platformu pārvaldības sistēmas pamatprincipi, izmantojot daudzpušu un uz cilvēktiesībām balstītu pieeju. Šajā iedaļā ir izklāstīti papildu pašregulējošie, kopregulējošie un ar likumu noteiktie regulatīvie pasākumi, kā arī kritēriji, kurus var izmantot, lai noteiktu to uzņēmumu darbības jomu, uz kuriem attiecas likumiskā regulācija.
- 19.** Tad Vadlīnijās noteikts, ka medijpratība un informācijpratība, kā arī cieņa pret kultūras daudzveidību ir visu digitālo platformu pārvaldībā iesaistīto pušu kopīga atbildība.

- 20.** Visbeidzot, tajās ir aprakstītas jomas, kurās digitālajām platformām jāieieš sistēmas un procesi riska novērtēšanai satura kūrēšanai un moderācijai, pamatojoties uz starptautiskajiem cilvēktiesību standartiem un cieņu pret kultūras daudzveidību, kā to definē UNESCO 2005. gada Konvencija, lietotāju izglītošanai medijpratībā un informācijpratībā un atbildības veicināšanai, izmantojot ziņošanas mehānismus un tiesiskās aizsardzības līdzekļus, lai aizsargātu vārda brīvību, informācijas piekļuvi un citas cilvēktiesības.
- 21.** Ir svarīgi uzsvērt, ka dažādās jomas, uz kurām attiecas šīs Vadlīnijas (kā norādīts 17. –21. punktā), ir jāaplūko kopumā. Lai nodrošinātu vārda brīvību, informācijas piekļuvi un daudzveidīgu kultūras saturu, ir jāņem vērā visi iepriekš aprakstītie elementi.

Veicinoša vide

- 22.** Visas iesaistītās puses ir atbildīgas par tādas vides uzturēšanu, kas veicina vārda brīvību, informācijas piekļuvi un citas cilvēktiesības, vienlaikus nodrošinot atvērtu, drošu un aizsargātu vidi digitālo platformu lietotājiem un nelietotājiem.¹⁷
- 23.** Šādas veicinošas vides radīšana nav tikai tehnisks jautājums. Tas ir arī darbs, kas prasa visas sabiedrības iesaistīšanos, un tāpēc ir nepieciešami risinājumi, kas ietver visu sabiedrību. Visām iesaistītajām pusēm visās pārvaldības sistēmās jārikojas tā, lai dotu iespēju īstenot tiesības uz vārda brīvību mazāk aizsargātām un marginalizētām iedzīvotāju grupām, sievietēm un meitenēm un pamatiedzīvotāju kopienām, kā arī, piemēram, žurnālistiem, māksliniekiem, cilvēktiesību un vides aizstāvjiem. Visiem sabiedrības locekļiem ir sava loma interneta drošības uzturēšanā, agresīvas vai draudīgas uzvedības apkarošanā, citu personu tiesību ievērošanā tiešsaistes saziņā, kultūras satura daudzveidības respektēšanā un sabiedrībā raksturīgo aizspriedumu apzināšanā.
- 24.** Bērniem ir īpašs statuss, ņemot vērā viņu unikālo attīstības stadiju, ierobežoto vai trūkstozo politisko balsi, kā arī to, ka negatīva pieredze bērnībā var radīt

¹⁷. Vārdi “drošs” un “aizsargāts” šajās Vadlīnijās apzīmē apstākļus, kuros indivīdi var paļauties, ka viņu cilvēktiesības – tostarp tiesības uz vārda brīvību un informācijas piekļuvi – ir aizsargātas.

sekas mūža garumā vai vairākās paaudzēs.¹⁸ Tādējādi, lai gan vārda brīvības un informācijas pieejamības aizsardzība attiecas uz visām personām, valdībām un digitālajām platformām ir arī jāatzīst īpaša atbildība pret bērniem¹⁹ pārvaldības sistēmās. Visām iesaistītajām pusēm jāievēro augsti ētikas un profesionālie standarti attiecībā uz bērnu iesaistīšanos digitālajā vidē, tostarp bērnu vārda brīvības un informācijas pieejamības aizsardzību un veicināšanu.

- 25.** Visām digitālo platformu pārvaldībā iesaistītajām pusēm jāveicina un attiecīgā gadījumā jāfinansē kopīgi pasākumi – iesaistot pilsoniskās sabiedrības organizācijas, žurnālistu tīklus un pētniekus –, lai iegūtu detalizētākas zināšanas par saturu, kas var būt pieļaujami ierobežots saskaņā ar starptautiskajiem cilvēktiesību likumiem un standartiem, kā arī par nepieciešamajiem pasākumiem, lai aizsargātu un atbalstītu sievietes un meitenes, mazāk aizsargātas un marginalizētas grupas, žurnālistus, māksliniekus, cilvēktiesību aizstāvjus, pamatiedzīvotāju kopienas un vides aizstāvjus.

Valstu pienākumi ievērot, aizsargāt un nodrošināt cilvēktiesības

- 26.** Valstīm ir jāievēro un jāveicina cilvēktiesības, tostarp tiesības uz vārda brīvību un tiesības piekļūt informācijai. Vārda brīvības ierobežojumi ir pieļaujami tikai saskaņā ar SPPT 19. panta 3. punktā un 20. pantā izteiktajiem nosacījumiem. Valstīm ir pozitīvi pienākumi nodrošināt cilvēktiesību aizsardzību pret nepamatotu iejaukšanos no privātu dalībnieku, tostarp digitālo platformu, puses, jo tām jānodrošina regulatīva vide, kas veicina platformu atbildīgu attieksmi pret cilvēktiesībām, un jāsniedz norādes digitālajām platformām par to atbildību.
- 27.** Turklāt valstīm ir pienākums būt pilnībā pārredzamām un atbildīgām attiecībā uz prasībām, ko tās izvirza digitālajām platformām, nodrošinot tiesisko noteiktību un juridisko paredzamību, kas ir būtiski priekšnoteikumi tiesiskumam.
- 28.** Konkrēti, valstīm nepieciešams:

18. Sk. ANO Bērnu tiesību komitejas (2013) "Vispārējo komentāru Nr. 16 (2013) Par valsts saistībām attiecībā uz uzņēmējdarbības nozares ietekmi uz bērnu tiesībām," 4. p. Sk. arī "Vispārējo komentāru Nr. 25 (2021) Par bērnu tiesībām attiecībā uz digitālo vidi." <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-25-2021-childrens-rights-relation>.

19. Lielākajā daļā gadījumu par bērniem tiek uzskatītas personas, kas jaunākas par 18 gadiem.

- a.** Veicināt universālu un jēgpilnu piekļuvi internetam un garantēt tīkla neitralitāti.²⁰
- b.** Nodrošināt visiem bērniem vienlīdzīgu un efektīvu piekļuvi digitālajai videi viņiem nozīmīgos veidos un veikt visus nepieciešamos pasākumus, lai pārvarētu digitālo atstumtību.²¹
- c.** Novirzīt nepieciešamos resursus un paātrināt centienus mazināt digitālo plaisu, novērst datu trūkumus, novērst citus šķēršļus, ar kuriem saskaras mazāk aizsargātas un marginalizētas iedzīvotāju grupas, un nodrošināt visu sieviešu un meiteņu tiesības uz informācijas piekļuvi.
- d.** Stiprināt pilsonisko telpu un veicināt brīvu, neatkarīgu un plurālistisku mediju darbību, kā arī atbalstīt neatkarīgu pētniecību par tiešsaistes runu, satura moderāciju un kūrēšanu, kā arī platformu atbildību.
- e.** Garantēt stingru aizsardzību žurnālistiem (tostarp sievietēm žurnālistēm), cilvēktiesību aizstāvjiem un ziņotājiem un apsvērt iespēju atbalstīt pārredzamus mediju pašregulācijas mehānismus, kas veicina un aizsargā augstākos profesionalitātes standartus.
- f.** Garantēt stingru aizsardzību māksliniekiem, atzīstot viņu darbu nozīmi kultūras produkcijas atjaunošanā un kultūras daudzveidības veicināšanā, un ņemt vērā, ka viņi ir sabiedrības kultūras struktūras pamatā.
- g.** Garantēt digitālo platformu lietotāju tiesības uz vārda brīvību, informācijas piekļuvi, vienlīdzību un nediskrimināciju, kā arī aizsargāt lietotāju tiesības uz privātumu, datu aizsardzību, biedrošanās brīvību un līdzdalību sabiedrībā.
- h.** Pieņemt tiesību aktus, kuru pamatā ir starptautiskie cilvēktiesību standarti, un nodrošināt to efektīvu īstenošanu, lai aizliegtu, izmeklētu un sauktu pie atbildības ar dzimumu saistītu vardarbību tiešsaistē.²²
- i.** Nodrošināt, lai visi ierobežojumi, kas noteikti platformām, konsekventi atbilstu

20. Kopīgajā deklarācijā par vārda brīvību un internetu īpašās starptautiskajās pilnvarās par vārda brīvību ir teikts: "Tiesību uz vārda brīvību īstenošana uzliek valstīm pienākumu veicināt vispārēju piekļuvi internetam." Pieņemts 2011. gada 1. jūnijā, 6. punkta a) apakšpunkts. <http://www.law-democracy.org/wp-content/uploads/2010/07/11.06.Joint-Declaration.Internet.pdf>.

21. Sk. "Vispārējo komentāru Nr. 25 (2021) Par bērnu tiesībām attiecībā uz digitālo vidi." <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-25-2021-childrens-rights-relation>.

22. Sk. "A/76/258: Dzimumu līdztiesība un vārda brīvība – Īpašā referenta ziņojums par uzskatu un vārda brīvības veicināšanu un aizsardzību". "Visiem tiesiskajiem pasākumiem, kuru mērķis ir ierobežot ar dzimumu saistītu nauda runu vai dezinformāciju, jāatbilst trīsdalīgai likumības, nepieciešamības un samērīguma pārbaudei, kā arī jāatbilst likumiskiem mērķiem, kā noteikts SPPT 19. panta 3. punktā. Jāizvairās no kriminalizācijas, izņemot vismagākos propagandas gadījumus, kas ir uzskatāmi par kūdišanu." <https://www.ohchr.org/en/documents/thematic-reports/a76258-gender-justice-and-freedom-expression-report-special-rapporteur>.

augstajam vārda brīvības ierobežojumiem noteiktajam sliekšnim, piemērojot SPPPT 19. panta 3. punktu un 20. pantu, ievērojot likumības, leģitīmā mērķa, nepieciešamības un samērīguma nosacījumus.

- j. Stingri atturēt – tostarp izmantojot tādus pasākumus kā profesionālās ētikas kodeksi – valsts amatpersonas no dezinformācijas izplatīšanas, tostarp ar dzimumu saistītas dezinformācijas;²³ un nepatiesas informācijas izplatīšanas un mediju iebiedēšanas vai draudēšanas tiem. Turklāt, saskaņā ar ANO Stratēģiju un rīcības plānu naida runas apkarošanai, aizliegt izpausmes, kas pielīdzināmas nacionālā, dzimumu, rasu vai reliģiskā naida aizstāvēšanai un kūdīšanai uz diskrimināciju, naidīgumu vai vardarbību, kā to aizliedz starptautiskās cilvēktiesību normas.
- k. Būt pārredzamām un atklāt visu informāciju par pieprasījumu veidu, skaitu un juridisko pamatojumu, kurus tās iesniedz digitālajām platformām, lūdzot noņemt, dzēst vai bloķēt saturu. Valstīm jāspēj pierādīt, kā tie atbilst SPPPT 19. panta 3. punktam un 20. pantam.
- l. Veicināt medijpratību un informācijpratību, lai uzlabotu pozitīvu mijiedarbību ar platformām un attīstītu drošības prasmes digitālajā vidē, ar mērķi dot iespējas lietotājiem, it īpaši no grupām, kas ir mazāk aizsargātas un marginalizētas. Tas ietver zināšanu veicināšanu par tiesībām uz vārda brīvību, privātumu, vienlīdzību, tiesas pieejamību un zināšanas par sūdzību un tiesiskās aizsardzības iespējām, kā arī mediju un informācijpratības ekspertu, bibliotēku, akadēmisko aprindu, pilsoniskās sabiedrības organizāciju pieredzes izmantošanu un informācijas iestāžu pieejamību.
- m. Nodrošināt, lai visām regulatīvajām iestādēm, kas iesaistītas digitālo platformu satura pārvaldībā, neatkarīgi no tematikas būtu neatkarīga, no politiskām un ekonomiskām interesēm pasargāta struktūra un lai tai būtu ārējās kontroles sistēmas (sk. šo Vadlīniju 68.–73. punktu). Šādas kontroles sistēmas var ietvert likumdošanas un tiesas uzraudzību, kā arī prasības nodrošināt pārredzamību un apspriesties ar vairākām iesaistītajām pusēm, sagatavot ikgadējos ziņojumus un pakļauties periodiskām ārējām revīzijām. Tas ietver arī skaidru noteikumu izstrādi par tiesu varas kompetenci un pilnvarām.
- n. Nodrošināt, ka regulatīvajām iestādēm ir pietiekami resursi un spējas veikt

23. Idem, 21. punkts: "Pieaug arī dezinformācija par dzimumu. Lai gan tā ir ar dzimumu saistītas vardarbības apakš-grupa, tai piemīt dažas atšķirīgas iezīmes, jo tā izmanto "nepatiesus vai maldinošus ar dzimuma un dzimtes stereotīpiem veidotos naratīvus pret sievietēm, nereti ar zināmu koordinācijas pakāpi, ar mērķi atturēt sievietes no līdzdalības publiskajā sfērā. Tā apvieno trīs tiešsaistes dezinformācijas noteicošās pazīmes: nepatiesumu, ļaunprātīgu nodomu un koordināciju."

novērtējumus saskaņā ar šo Vadlīniju mērķiem.

- o.** Apliecināt, ka visās pārvaldības sistēmās jāizmanto cilvēktiesību ekspertu, akademiķu un pilsoniskās sabiedrības organizāciju pieredze, kā arī atzīta citu pārvaldības sistēmu paraugprakse.
- p.** Veicināt starptautisko sadarbību, tostarp trīspusējo un jaunattīstības valstu sadarbību, starp regulatīvajām iestādēm un tiesu institūcijām, veicinot labākās prakses un zināšanu apmaiņu.

29. Valstīm jāatturas:

- a.** Ieviest pasākumus, kas kavē vai traucē vispārēju piekļuvi informācijas izplatīšanai tiešsaistē un bezsaistē, tostarp interneta atslēgšanu.
- b.** Uzlikt vispārēju uzraudzības pienākumu vai vispārēju pienākumu digitālajām platformām, veikt proaktīvus pasākumus attiecībā uz saturu, kas konkrētajā jurisdikcijā tiek uzskatīts par nelikumīgu, vai saturu, kuru var pieļaujami ierobežot saskaņā ar starptautiskajiem cilvēktiesību likumiem un standartiem. Digitālās platformas nav jāsauc pie atbildības, ja tās rīkojas godprātīgi un ar pienācīgu rūpību, veic brīvprātīgu izmeklēšanu vai citus pasākumus, kuru mērķis ir atklāt, identificēt un dzēst vai liegt piekļuvi saturam, kas ir aizliegts saskaņā ar SPPPT 20. pantu vai kas ir ierobežots saskaņā ar SPPPT 19. panta 3. punktu.
- c.** Pakļaut digitālās platformas darbiniekus kriminālsodiem par varbūtējiem vai potenciāliem noteikumu pārkāpumiem saistībā ar viņu darbu pie satura moderācijas un kūrēšanas.

Digitālo platformu atbildība par cilvēktiesību ievērošanu

30. Digitālajām platformām jāievēro pieci galvenie principi:

- a.** Platformas veic pienācīgas pārbaudes cilvēktiesību jomā, izvērtējot savu ietekmi uz cilvēktiesībām, tostarp dzimumu un kultūras aspektiem, novērtējot riskus un nosakot ietekmes mazināšanas pasākumus.
- b.** Platformas ievēro starptautiskos cilvēktiesību standartus, tostarp platformas dizainā, satura moderācijā un satura kūrēšanā. Platformas ievēro attiecīgos starptautiskos cilvēktiesību standartus, tostarp ANO Uzņēmējdarbības un cilvēktiesību pamatprincipus. Platformu dizainā tiek nodrošināta nediskriminācija un vienlīdzīga attieksme, kā arī novērsts kaitējums; satura moderācijas un

kūrēšanas politika un prakse ir saskaņota ar cilvēktiesību standartiem neatkarīgi no tā, vai šī prakse tiek īstenota ar automatizētiem vai cilvēku resursiem, ņemot vērā vietējās valodas un lingvistisko kontekstu, kā arī respektējot kultūras daudzveidību un nodrošinot adekvātu aizsardzību un atbalstu moderatoriem.

- c.** Platformas ir pārredzamas un atklātas attiecībā uz savu darbību, nodrošinot saprotamu un auditējamu politiku, kā arī daudzpusu procesā izstrādātus kritērijus, lai novērtētu darbības rezultātus. Tas ietver pārredzamību par rīkiem, sistēmām un procesiem, kas tiek izmantoti, lai moderētu un kūrētu saturu platformās, tostarp attiecībā uz algoritmiskiem lēmumiem un to radītajiem rezultātiem.
- d.** Platformas nodrošina lietotājiem iespēju iegūt informāciju par dažādiem produktiem, pakalpojumiem un rīkiem, lai viņi varētu pieņemt pārdomātus lēmumus par kopīgoto un patērēto saturu. Platformas sniedz informāciju un ļauj lietotājiem rīkoties savās valodās, kā arī ņem vērā lietotāju vecumu un invaliditāti.
- e.** Platformas ir atbildīgas attiecībā pret nozīmīgajām iesaistītajām pusēm – tostarp lietotājiem, sabiedrību un pārvaldības sistēmas dalībniekiem – par savu pakalpojumu sniegšanas noteikumu un satura politikas ieviešanu. Tās nodrošina lietotājiem iespēju laikus un atbilstoši apstrīdēt lēmumus, kas saistīti ar saturu, tostarp gan tiem lietotājiem, kuru saturs ir dzēsts vai moderēts, gan tiem, kuri iesnieguši sūdzības par saturu.

- 31.** Platformām šie principi jāpiemēro katrā jurisdikcijā, kurā tās darbojas, nodrošinot, ka tām ir nepieciešamie resursi un iespējas, lai savlaicīgi un efektīvi apkalpotu lietotājus.
- 32.** Lai ievērotu šos principus, ir konkrētas jomas, kurās digitālajām platformām ir pienākums sniegt pārskatus vai rīkoties pārvaldības sistēmas ietvaros, ievērojot starptautiskos cilvēktiesību standartus. Šīs jomas ir aprakstītas Vadlīniju 85.–129. punktā.

Starpvaldību organizāciju loma

- 33.** Starpvaldību organizācijām saskaņā ar to attiecīgajām pilnvarām jāatbalsta attiecīgās iesaistītās personas, lai garantētu, ka šo Vadlīniju īstenošana pilnībā atbilst starptautiskajiem cilvēktiesību likumiem un standartiem. Šis atbalsts ietver tehniskās palīdzības sniegšanu, cilvēktiesību pārkāpumu uzraudzību un ziņošanu, attiecīgo standartu izstrādi, daudzpusu dialoga veicināšanu un tīklu attīstīšanu.

- 34.** Starpvaldību organizācijas un valstu regulatīvās iestādes var izstrādāt sadarbības mehānismus, kādus iespējams izmantot, lai turpinātu attīstīt un dalīties ar labu praksi. Sadarbība var ietvert dalīšanos ar jaunām atziņām un regulējuma tendencēm, kā arī atbalstu vai ieteikumu sniegšanu valsts regulatīvajām iestādēm, lai pilnveidotu institucionālos standartus un metodes vārda brīvības un informācijas pieejamības nodrošināšanai. Šādiem mehānismiem jādarbojas ar mērķi samazināt interneta sadrumstalotības riskus un nodrošināt instrumentus, kas ļauj iepriekš novērtēt regulējuma ietekmi uz interneta darbību kopumā.

Pilsoniskās sabiedrības un citu iesaistīto pušu loma

- 35.** Katrai iesaistītajai pusei, kas izmanto digitālās platformas pakalpojumus kā lietotāja, politikas veidotāja, uzraudzības institūcija vai citā veidā, ir svarīga loma, atbalstot vārda brīvību, informācijas piekļuvi un citas cilvēktiesības. Šajā nolūkā, izstrādājot, īstenojot un novērtējot regulējumu, kas ietekmē saturu digitālajās platformās, jāievēro daudzpušu pieeja. Pārraudzībā jāiesaista plašs iesaistīto pušu loks, tostarp mazāk aizsargātu un marginalizētu iedzīvotāju grupu pārstāvji, kā arī žurnālisti, mākslinieki, cilvēktiesību un vides aizstāvji.
- 36.** Pilsoniskajai sabiedrībai ir izšķiroša nozīme, lai izprastu kaitīga satura un uzvedības raksturu un apkarotu to tiešsaistē, it īpaši attiecībā uz mazāk aizsargātām un marginalizētām iedzīvotāju grupām, sievietēm un meitenēm, žurnālistiem, māksliniekiem, cilvēktiesību aizstāvjiem un vides aizstāvjiem. Pilsoniskajai sabiedrībai ir arī nozīmīga loma, uzraugot un ziņojot par valdības tiesību aktiem, politiku un reglamentējošiem pasākumiem, kas ietekmē cilvēktiesības. Tie ir būtiski, lai likvidētu plaisu starp digitālās pārvaldības ekosistēmu un iedzīvotājiem kopumā.
- 37.** Neatkarīgiem pētniekiem ir svarīga loma ļaunprātīgas rīcības modeļu noteikšanā un iespējamo cēloņu novēršanā; pētniekiem arī jāspēj nodrošināt neatkarīgu kontroli pār to, kā darbojas pārvaldības sistēma. Neatkarīgas iestādes un pētnieki var atbalstīt pienācīgas pārbaudes cilvēktiesību jomā, tostarp dzimumu novērtēšanu, revīzijas, izmeklēšanu un citu veidu ziņojumus par platformu praksi un darbībām. Pētniekiem jāspēj vākt un analizēt datus, kas sadalīti pēc dzimuma un citiem attiecīgiem savstarpēji saistītiem faktoriem (piemēram, rase, etniskā piederība, vecums, sociālekonomiskais statuss, invaliditāte u. c.). Tas palīdz identificēt atšķirības, aizspriedumus un digitālo platformu atšķirīgo ietekmi uz dažādām mazāk aizsargātām un marginalizētām grupām.

- 38.** Mediji, faktu pārbaudes organizācijas un šo institūciju profesionāļi ir svarīgas iesaistītās puses, kurām ir nozīme vārda brīvības, informācijas piekļuves un citu cilvēktiesību veicināšanā, vienlaikus veicot uzraudzības funkciju. Tāpēc ir nepieciešams iesaistīt medijus un to profesionāļus regulatīvajā procesā, apzinoties viņu kā aktīvu dalībnieku lomu, kas sniedz pozitīvu ieguldījumu digitālās informācijas ekosistēmas attīstībā. Konstruktīvas attiecības starp digitālajām platformām un uzticamiem ziņu avotiem veicinās digitālo platformu lomu sabiedrības interesēm svarīgas informācijas sniegšanā.
- 39.** Izglītotājiem un aprūpētājiem ir izšķiroša nozīme, palīdzot jauniešiem un visu vecumu izglītojamiem izprast plašāku digitālo vidi, tostarp to, kā meklēt un saprast ticamu informāciju un kā cieņpilni sazināties ar citiem tiešsaistē. Turklāt, strauji attīstoties tehnoloģijām, ir jārada iespējas mācīties ikvienam cilvēkam visa mūža garumā.
- 40.** Inženieriem, datu zinātniekiem un tehniskajai kopienai, kas iesaistīta platformas pakalpojumu un produktu veidošanā, ir nozīme cilvēktiesību, risku un ētisko ietekmju izpratnē attiecībā uz produktiem un pakalpojumiem, kurus viņi izstrādā un attīsta.²⁴
- 41.** Visām šīm iesaistītajām pusēm aktīvi jāpiedalās konsultācijās par pārvaldības sistēmas izstrādi un darbību. Jāveicina iesaistīto pušu sadarbība un dialogs. Jāveicina konstruktīvas diskusijas un apspriedes, lai apmainītos ar idejām, zināšanām un viedokļiem. Darba grupu, ekspertu vienību vai padomdevēju komiteju izveide nodrošina iespēju aktīvi piedalīties regulatīvo priekšlikumu izstrādē.

24. Sk. ANO Augstā komisāra cilvēktiesību jautājumos ziņojumu par tehnisko standartu noteikšanas un cilvēktiesību saistību, A/HRC/53/42.

Pārvaldības sistēma

42. Digitālās pārvaldības ekosistēmu veido dažādas iesaistītās puses, struktūras un regulatīvie pasākumi visā pasaulē. Dažas esošās pārvaldības sistēmas, piemēram, tās, kas saistītas ar vēlēšanām vai datu aizsardzību, jāinterpretē un jāizvērtē atbilstoši izmaiņām un izaicinājumiem. Dažādos kontekstos tiek veidotas arī jaunas pārvaldības sistēmas, lai tieši regulētu digitālās platformas. Jebkurā gadījumā šiem regulatīvajiem mehānismiem var būt svarīga ietekme uz vārda brīvību, informācijas piekļuvi un daudzveidīga kultūras satura pieejamību tiešsaistē.
43. Šajās Vadlīnijās ir uzsvērti vispārēji principi, kurus pēc vajadzības var piemērot dažādiem procesiem, kas attiecas uz satura pārvaldību digitālajās platformās neatkarīgi no to formas vai jomas. Tās norāda, ka visaptveroša pārvaldības sistēma var efektīvi izmantot daudzveidīgus savstarpēji papildinošus regulatīvos pasākumus, lai risinātu problēmas, ar kurām saskaras dažādas digitālajā ekosistēmā iesaistītās puses.
44. Vadlīnijās ir izteikts aicinājums izmantot daudzpusu pieeju digitālo platformu pārvaldībā. Šī pieeja var ietvert tādus aspektus kā visu attiecīgo iesaistīto pušu (tostarp platformu, kuras ir tās darbības jomā) identificēšana, iekļaujošas līdzdalības veicināšana, līdzsvarotas pārstāvības nodrošināšana, pārredzamības un atbildības nodrošināšana, kopīgu lēmumu pieņemšanas un dialoga

veicināšana, iteratīva procesa sekmēšana, iesaistīto pušu kopīgo centienu koordinēšana un periodiska novērtēšana un pārskatīšana.

- 45.** Atkarībā no konteksta digitālo platformu pārvaldības atbildības un atbilstības mehānismi var ietvert papildināmību un saskaņotību starp dažādiem regulatīvajiem pasākumiem, piemēram:
- a.** Pašregulācijas struktūras un mehānismi, kur noteikumus var pārraudzīt un īstenot nevalstiski dalībnieki, piemēram, nozares struktūras vai sociālo mediju padomes.
 - b.** Kopregulācijas struktūras un mehānismi, kur dažos gadījumos rīcības kodeksiem var būt likuma spēks un tad tie darbojas kā regulējums.
 - c.** Tiesiskais regulējums, kurā viens vai vairāki neatkarīgi regulatori pieņem galīgos lēmumus par platformu noteikumu izstrādi.
- 46.** Atzīstot vides sarežģītību, šīs Vadlīnijas ir izstrādātas tā, lai tās varētu piemērot dažādām pārvaldības formām. Ir svarīgi atzīmēt, ka dažās jomās var būt nepieciešami specifiski normatīvie regulējumi, lai risinātu tos jautājumus, kas nav piemēroti pašregulācijas un kopregulācijas mehānismiem. Šādai sistēmai vienmēr jānodrošina oficiālo regulatīvo iestāžu neatkarība un saskaņā ar Vadlīniju mērķi vienmēr jāaizsargā cilvēktiesības.

Pārvaldības sistēmu principi

- 47.** Pirmkārt, **pārredzamībai** jābūt kopējam visaptverošam principam. Visās pārvaldības sistēmās no digitālajām platformām tiek sagaidīts, ka tās būs pārredzamas attiecībā uz noteikumiem, sistēmām un procesiem, ko tās izmanto, veicot satura moderāciju un kūrēšanu savās platformās, kā arī attiecībā uz jebkādam pienācīgām pārbaudēm cilvēktiesību jomā saskaņā ar šīm Vadlīnijām un ANO Uzņēmējdarbības un cilvēktiesību pamatprincipiem. Platformām jāspēj izskaidrot, kā to sistēmas un procesi atbilst platformu pakalpojumu sniegšanas noteikumiem un to efektīvai īstenošanai un vai tie atbilst starptautiskajiem cilvēktiesību standartiem.
- 48.** Pārvaldības sistēmām un procedūrām ārpus platformām arī jābūt pārredzamām. Jebkura ārējā regulatīvā darbība jāierosina, atklāti un plaši jāapspiež un galu galā jāīsteno publiskā pārraudzībā, atklāti un skaidri nosakot kompetenci un atbildību par lēmumiem.
- 49.** Otrkārt, kopējais regulējuma princips paredz, ka dažādu interešu **līdzsvarošanas**

un kontroles mehānismi ir oficiāli jāinstitucionalizē. Regulējuma sistēmām vienmēr jāparedz daudzpušu pieeja visiem regulējuma veidiem un to kombinācijām. Tas nozīmē nodrošināt plašu un visaptverošu visu iesaistīto pušu līdzdalību, kas var vislabāk pārstāvēt atšķirīgas intereses un vērtības, tostarp daudzveidīgas dzimtes un savstarpēji saistītu sociālo kategoriju perspektīvas. Daudzpušu līdzdalībai jābūt nozīmīgai gan pārstāvības ziņā, gan pārvaldības procesu (noteikumu, principu un politiku) veidošanā, piemērošanā, uzraudzībā un pārskatīšanā. Sabiedrības informēšanas kampaņas, mērķtiecīga informēšana, kultūru daudzveidības ievērošana un iekļaujošas valodas un formātu izmantošana pārvaldības procesos var veicināt efektīvu līdzdalību.

50. Treškārt, pārvaldības procesiem jābūt **atvērtiem un pieejamiem** visām iesaistītajām pusēm, it īpaši grupām, kuras ietekmē ierosinātā struktūra vai regulējuma veids. Lai nodrošinātu sabiedrības ieguldījuma un atgriezeniskās saites iespējas, jāizmanto sabiedriskās apspriešanas, atklātas uzklaušanas un tiešsaistes platformas. Lēmumu pieņemšanas procesā pienācīgi jāpārstāv mazāk aizsargāto un marginalizēto iedzīvotāju grupu, kā arī sieviešu un meiteņu intereses.
51. Pārvaldības sistēmai jānodrošina, ka digitālās platformas aktīvi sadarbojas ar bērniem, aizsargā viņu vārda brīvību un citas tiesības, piemēro atbilstošus drošības pasākumus un pienācīgi ņem vērā viņu viedokli, izstrādājot produktus un pakalpojumus.
52. Pārvaldības sistēmām jāveicina dialogs ar medijiem, tostarp attiecībā uz investīcijām neatkarīgos ziņu medijos, un jāatbalsta mediju ekosistēma, padarot pieejamus datus un atbalstot pasākumus mediju ilgtspējas, dažādības un plurālisma stiprināšanai.
53. Ceturtkārt, visu regulatīvo pasākumu kopīgai iezīmei jābūt **dažādu zināšanu** iekļaušanai. Pārvaldības sistēmai ir nepieciešams, lai iesaistītajām pusēm piemīt vajadzīgās spējas, izmantojot apmācības un regulatīvos instrumentus, izprast cilvēktiesību sistēmas un ņemt vērā tehnoloģiskos attīstības procesus. Tām jāpiemīt prasmēm un tehniskajām zināšanām, lai pieņemtu pārdomātus lēmumus un piemērotu šīs Vadlīnijas. Ikvienu pārvaldības sistēma jānodrošina ziņot sabiedrībai un novērtēt riskus un iespējas, kas saistītas ar jaunām un nesen tapušām tehnoloģijām.
54. Pārvaldības sistēmu ietvaros iesaistītajām pusēm jādalās ar regulatīvo pieredzi un zināšanām dažādās jurisdikcijās. Nacionālajām, reģionālajām un globālajām pārvaldības sistēmām jāspēj sadarboties un dalīties ar praksēm, lai sasniegtu

mērķi aizsargāt vārda brīvību, informācijas piekļuvi un citas cilvēktiesības, vienlaikus pievērsoties arī saturam, kas varētu būt pieļaujami ierobežots saskaņā ar starptautiskajiem cilvēktiesību likumiem un standartiem.

- 55.** Piektkārt, pārvaldības sistēmai jānodrošina, ka digitālās platformas aktīvi piedalās **kultūras daudzveidības un kultūras izpausmju dažādības aizsardzībā un veicināšanā**, atbalstot kultūras preču un pakalpojumu radīšanu, ražošanu, izplatīšanu, nodošanu sabiedrībai, piekļuvi un patēriņu tiešsaistē, tostarp nodrošinot to vienlīdzīgu pieejamību un pārstāvību.

Atbildība un atbilstība

- 56.** Regulatīvajiem pasākumiem jābūt efektīviem un ilgtspējīgiem, ņemot vērā pieejamos vietējos resursus un galvenās prioritātes, kurām jāpievērš uzmanība (piemēram, vai galvenokārt risināt jautājumus par vēlēšanām, sabiedrības veselību, reklāmu vai datu aizsardzību utt.). Visām regulējuma formām nepieciešama neatkarīga pārbaudītība. Regulatīvās izstrādes procesam jābūt atvērtam, pārredzamam un balstītam uz pierādījumiem.
- 57.** Digitālās platformas, par kurām tiek uzskatīts, ka tās neatbilst savai politikai vai nepilda savus pienākumus aizsargāt vārda brīvību un informācijas piekļuvi, strādājot ar saturu, kas var būt ierobežots saskaņā ar starptautiskajiem cilvēktiesību likumiem un standartiem, saskaņā ar pieciem principiem, kas aprakstīti 85.–129. punktā, jāsauc pie atbildības attiecīgajām pārvaldības sistēmas struktūrām un jāpiemēro samērīgi izpildes pasākumi ar nepieciešamajām procesuālajām garantijām.
- 58. Pašregulācijas sistēmas** var būt savstarpēji papildinošas un saplūst ar citiem regulēšanas veidiem. Tajos jāietver obligātas periodiskas neatkarīgas revīzijas, kuru mērķis ir novērtēt digitālo platformu atbilstību pašregulācijas kodeksiem, politikām vai standartiem. Šādas revīzijas nevajadzētu tieši finansēt no nozares vai atsevišķām digitālajām platformām, lai gan nodevas no šīm struktūrām var palīdzēt segt šādu pasākumu izmaksas. Revīzijas arī nevajadzētu veikt nevienai personai vai struktūrai, kurai var būt vai varētu rasties interešu konflikts. Revīzijas noteikumiem un rezultātiem jābūt pieejamiem publiskai apspriešanai.
- 59. Kopregulācijas struktūrām** jānodrošina tiesiskais regulējums, kas veicina vārda brīvību, informācijas piekļuvi un citu cilvēktiesību īstenošanu. Kopregulācijas gadījumā regulatīvā loma jāsadala starp nozari un citām iesaistītajām pusēm un valdību vai oficiālām neatkarīgām regulatīvajām iestādēm vai struktūrām.

Attiecīgo valsts iestāžu uzdevums ietver kopregulācijas shēmas atzīšanu, procesu revīziju un shēmas finansēšanu (iespējams, izmantojot platformām noteiktos maksājumus). Kopregulācijā jāparedz iespēja noteikt valsts īstenotas sankcijas, piemēram, naudas sodus, ja netiek sasniegti saskaņotie mērķi.

- 60.** Digitālo platformu **likumiskā regulācija**, kas attiecas uz jautājumiem, kuri varētu ietekmēt vārda brīvību, jāapsver tikai tad, ja tās īstenošanā iesaistītās regulatīvās iestādes ir neatkarīgas lēmumu pieņemšanā. Šādam regulējumam jākoncentrējas uz satura moderācijas un kūrēšanas sistēmām un procesiem, nevis uz atsevišķu satura vienību likumības noteikšanu, un tam jābūt tiesiski pamatotam (t. i., pietiekami precīzi definētam), tam jācenšas sasniegt likumisku mērķi saskaņā ar SPPPT 19. panta 3. punktu un jābūt nepieciešamam un samērīgam.
- 61.** Daudzpusu pieeja likumiskajā regulācijā jāatspoguļo tādā kārtībā, saskaņā ar kuru:
- a.** Attiecīgās valsts iestādes, tostarp oficiālās neatkarīgās regulatīvās iestādes, nosaka regulējuma likumīgo mērķi, izmantojot līdzdalības un iekļaujošas likumdošanas procesus.
 - b.** Digitālās platformas publiski ziņo oficiālajām regulatīvajām iestādēm.
 - c.** Pilsoniskās sabiedrības organizācijas, mākslinieki, neatkarīgi pētnieki un citas attiecīgas institūcijas sniedz ieguldījumu noteikumu izstrādē, piedalās pārraudzībā un nodrošina nepieciešamās līdzsvarošanas un kontroles mehānismus caur institucionalizētu līdzdalību un uzraudzību.
- 62.** Jebkādi konkrēti lēmumi par konkrētu satura daļu likumību ir jāpieņem saskaņā ar likumu, un tos var pārskatīt objektīva un neatkarīga tiesu iestāde.
- 63.** Visos gadījumos vērtējumos attiecībā uz saturu jāievēro SPPPT 19. panta 3. punktā noteiktā trīsdalīgā pārbaude par likumiskiem vārda brīvības ierobežojumiem²⁵ un SPPPT 20. panta otrajā daļā noteiktais aizliegums aizstāvēt nacionālu, rasu vai reliģisku naidu un kūdīt uz diskrimināciju, naidīgumu vai vardarbību; attiecīgā gadījumā ietverot sešu punktu sliekšņa pārbaudi šāda satura definēšanai, kas izklāstīta Rabātas rīcības plānā.²⁶

25. UNESCO. 2021. "The Legitimate Limits to Freedom of Expression: the Three-Part Test." ("Vārda brīvības likumiskie ierobežojumi: trīsdalīgā pārbaude") <https://www.youtube.com/watch?v=Wg8fVtHPDag>.

26. UNESCO. 2021. "The Rabat Plan of Action on the Prohibition of Incitement to Hatred." (Rabātas rīcības plāns par naida kurināšanas aizliegšanu") <https://www.unesco.org/archives/multimedia/document-5554-eng-3>.

64. Katram likumiskam regulatīvam pasākumam jābūt balstītam uz pierādījumiem, samērīgam un jāietver procedurālie aizsargmehānismi, tostarp nodrošinot platformai piekļuvi visiem faktiem un apsvērumiem, uz kuriem balstīts lēmums. Šajā procesā jāiesaista vairākas iesaistīto pušu grupas, ņemot vērā plašāku skatījumu uz pasākuma ilgtspēju, efektivitāti un ietekmi. Aicinājums īstenot uz pierādījumiem balstītu procesu nevar būt iegansts, lai aizkavētu nepieciešamos regulatīvos pasākumus cilvēktiesību aizsardzībai.
65. Visām attiecīgajām iesaistītajām pusēm, tostarp platformām, jābūt iespējai iesniegt iebildumus un/vai pārsūdzēt lēmumu par neatbilstību. Regulatīvajai sistēmai jāparedz pienākums publiski paziņot un apspriest izpildes pasākumus un ievērot pienācīgu procesu pirms konkrētu pasākumu noteikšanas platformai.

Regulējuma darbības jomā ietilpstošo digitālo platformu definēšana

66. Definējot digitālās platformas, kurām jāpiemēro likumiskais regulējums, regulatīvajām iestādēm jāidentificē tās platformas, kurām konkrētajā jurisdikcijā ir būtiska klātbūtne, lielums un tirgus daļa. Šīs platformas jānosaka, veicot neatkarīgu novērtējumu par risku, ko tās rada cilvēktiesībām, tostarp mazāk aizsargātām un marginalizētām iedzīvotāju grupām, kā arī demokrātiskajām institūcijām.²⁷ Darbības jomas definīcijai jāaizsargā tiesības uz privātumu, un tās rezultātā nedrīkst vājināt šifrēšanas vai citu privātumu aizsargājošu tehnoloģiju aizsardzību.
67. Lai identificētu attiecīgos uzņēmumus, var ņemt vērā šādus kritērijus, kas atspoguļo reģionālo un jurisdikcijas realitāti:
 - a. Lielums un sasniedzamība, koncentrējoties uz platformām, kas, visticamāk, ietekmēs ievērojamu iedzīvotāju daļu un/vai mazāk aizsargātas un marginalizētas iedzīvotāju grupas.
 - b. b. Tirgus daļa, atzīstot dominējošo platformu ievērojamo ietekmi uz visu informācijas ekosistēmu. Piemērojot Vadlīnijas, jāizvairās sodīt jaunuzņēmumus un jaunpieņacējus, vienlaikus nodrošinot, ka proporcionāli tiek aptvertas digitālās platformas ar vislielāko potenciālo ietekmi. Lai gan tiek sagaidīts, ka visas platformas ievēros vispārējos principus, īpašie ziņošanas pienākumi saskaņā ar šo Vadlīniju 85.–129. punktu galvenokārt varētu attiekties uz lielākām platformām,

27. Kā papildinājumu šo Vadlīniju darbībai var izstrādāt papildu norādījumus par platformu sistēmiskā riska noteikšanu.

kurām ir lielākas iespējas izpildīt šīs prasības.

- C.** Funkcionalitāte un iezīmes, ņemot vērā būtiskās atšķirības, kas atšķirīgiem pakalpojumiem piemīt attiecībā uz satura redzamību, ietekmi un virzību. Risku var noteikt pēc platformas lietotāju bāzes, īpašumtiesību veidiem, uzņēmējdarbības modeļa, funkcionalitātes un funkcijām, piemēram, publicēšanas reāllaikā, viralitātes potenciāla, apjoma, izplatīšanas ātruma, ticamības un tā, cik lielā mērā saturu var publicēt bez satura moderācijas procesa.²⁸

Neatkarīgu regulatīvo iestāžu raksturojums

- 68.** Oficiālajām regulatīvajām iestādēm, lai arī tās ir daļa no valsts izpildvaras aparāta, likumiskajā regulācijā jābūt pilnīgi neatkarīgām no valdības un par savu pilnvaru izpildi jāatskaitās galvenokārt likumdevējiem.²⁹ Tas attiecas gan uz esošajām regulatīvajām iestādēm, kurām ir likumiska interese par saturu platformās (piemēram, vēlēšanu pārvaldības struktūrām, reklāmas iestādēm, bērnu aizsardzības struktūrām, datu un privātuma komisijām, konkurences struktūrām utt.), gan uz jebkurām jaunām īpašām vai koordinējošām regulatīvām institūcijām, kas var tikt izveidotas.
- 69.** Visām likumiskajām struktūrām, kas vienpersoniski vai kopīgi nodarbojas ar platformu regulāciju, periodiska pārskatīšana³⁰ jāveic neatkarīgai iestādei, kas ir tieši pakļauta likumdevējam. Likumiskie pasākumi jāpakļauj arī tiesas pārskatīšanai, ja pastāv aizdomas, ka iestādes ir pārsniegušas savas pilnvaras, rīkojušās nepamatoti, tendenciozi vai nesamērīgi.
- 70.** Oficiālajām regulatīvajām iestādēm jābūt neatkarīgām un brīvām no ekonomiskā, politiskā vai citu veidu spiediena. To pilnvaras un uzdevumi jānosaka likumā. Tām arī jāievēro starptautiskās cilvēktiesības un jāveicina

28. "Uz risku balstīts regulējums tiek veidots, pamatojoties uz noteikumu/standartu noteicēja veikto novērtējumu par riskiem, kas attiecas uz tā pilnvarām, un atbilstošu nepieciešamo iejaukšanās līmeni atbilstoši riska līmenim. Ja dalībnieks veic darbības ar zemu riska pakāpi, regulējums tiek attiecīgi vienkāršots, paredzot zemākas atbilstības prasības." https://www3.weforum.org/docs/WEF_Pathways_to_the_Regulation_of_Crypto_Assets_2023.pdf

29. Pasaules Banka norādījusi, ka neatkarīga regulatīvā modeļa galvenā iezīme ir lēmumu pieņemšanas neatkarība. Arī UNESCO pasūtītajā vadlīniju dokumentā par apraides regulējumu (Salomon, Eve. Guidelines for broadcasting regulation. 2006) (Apraides regulējuma vadlīnijas) uzsvērts, ka "neatkarīga iestāde (t. i., tāda, kuras pilnvaras un atbildība ir noteiktas publiskajos tiesību aktos, kurai ir tiesības pārvaldīt savus resursus un kuras locekļi tiek iecelti neatkarīgi un aizsargāti ar likumu pret nepamatotu atbrīvošanu no amata) var labāk darboties objektīvi sabiedrības interesēs un izvairīties no nepamatotas politisko vai nozares interešu ietekmes." Pilnīgas atsaucis sk. šo Vadlīniju pielikuma.

30. Pārskatā īpaša uzmanība jāpievērš tam, kā regulatīvās sistēmas lēmumi var ietekmēt cilvēktiesību ievērošanu

dzimumu līdztiesības standarti.

- 71.** Oficiālajām regulatīvajām iestādēm jābūt pietiekamam finansējumam un speciālajām zināšanām, lai tās varētu efektīvi pildīt savus pienākumus. Finansējuma avotiem jābūt skaidriem, pārredzamiem un pieejamiem visiem, kā arī neatkarīgiem no valdības ieskatiem.
- 72.** Valdošajām amatpersonām vai oficiālo regulatīvo iestāžu locekļiem, kas nodarbojas ar platformu satura jautājumiem, jāatbilst šādām prasībām:
 - a.** Tiem jābūt ieceltiem amatā, izmantojot līdzdalīgu, pārredzamu, nediskriminējošu un neatkarīgu, uz kandidāta nopelniem balstītu, procesu.
 - b.** Tiem jābūt atbildīgiem neatkarīgai struktūrai (kas var būt likumdevēja, tiesu vara, ārēja padome vai neatkarīga padome/padomes).
 - c.** Tiem jāpiemīt attiecīgām zināšanām par starptautiskajām cilvēktiesībām un digitālo ekosistēmu.
 - d.** Tiem ik gadu jāsniedz publisks ziņojums neatkarīgai struktūrai – vēlams, likumdevējam – un jābūt atbildīgiem tai, tostarp informējot šo struktūru par savu argumentēto atzinumu.
 - e.** Tiem jāatklāj jebkādi iespējamie interešu konflikti un jādeklarē jebkādas dāvanas vai stimulu piedāvājumi.
 - f.** Tie pēc pilnvaru termiņa beigām saprātīgu laika periodu nedrīkst tikt pieņemti darbā vai sniegt apmaksātus pakalpojumus tiem, kuri bijuši viņu regulējuma subjekti, lai novērstu risku, kas pazīstams kā "rotējošo durvju" risks.
- 73.** Oficiālajām regulatīvajām iestādēm jābūt iespējai pieprasīt, lai digitālās platformas periodiski sniedz ziņojumus par to pakalpojumu sniegšanas noteikumu piemērošanu, un veikt tiesībaizsardzības pasākumus pret digitālajām platformām, kuras tiek uzskatītas par tādām, kas neievēro savu politiku vai nepilda savus pienākumus nodrošināt vārda brīvību, informācijas piekļuvi un daudzveidīgu kultūras saturu. Tām jāspēj izveidot sūdzību izskatīšanas procesu un sniegt publiskus ieteikumus, kas var būt saistoši vai nesaistoši, un tām jābūt pilnvarotām izdot pārredzamus un atbilstošus norādījumus platformām cilvēktiesību veicināšanai un ievērošanai, pamatojoties uz starptautiskajiem cilvēktiesību standartiem.

- 74.** Medijpratība un informācijpratība aptver plašu prasmju klāstu, kas lietotājam ļauj kritiski izvērtēt informāciju, ar kuru tas saskaras tiešsaistē. Medijpratība un informācijpratība jāskata konkrēti pārvaldības sistēmas ietvaros, lai nodrošinātu, ka visas iesaistītās puses, tostarp digitālās platformas, efektīvi pilda savu lomu.
- 75.** Medijpratība un informācijpratība visefektīvāk tiks sasniegta, ja pārvaldības sistēmā iesaistītajām pusēm būs kopīgs redzējums un tās sadarbosies, lai to sasniegtu, daloties zināšanās un resursos. Medijpratības un informācijpratības programmām jābūt atvērtām esošo un jauno mediju un informācijas tehnoloģiju pieejamībai, lai iedzīvotāji varētu pilnībā izmantot šo tehnoloģiju priekšrocības aktīvai līdzdalībai sabiedrībā.
- 76.** Medijpratības un informācijpratības programmām jāliek uzsvars uz lietotāju pilnvarošanu un jānodrošina, lai viņiem būtu prasmes un zināšanas, kas ļauj kritiski un efektīvi mijiedarboties ar saturu visos dažādo mediju veidos un ar visiem informācijas nodrošinātājiem – tostarp skolām, universitātēm, pētniecības iestādēm, bibliotēkām, arhīviem, muzejiem, mediju uzņēmumiem, izdevējiem, statistikas iestādēm un citiem. Ja medijpratības un informācijpratības programmās tiek uzsvērta tikai aizsardzība vai digitālās drošības prasmes, tas var novest pie pārmērīgiem ierobežojumiem digitālo platformu izmantošanā. Prioritāte tajās jāpiešķir konkrētiem pasākumiem, ko lietotāji var veikt, pamatojoties uz UNESCO un citu starptautisku organizāciju publicēto paraugpraksi, lai identificētu saturu, kas var būt pieļaujami ierobežots saskaņā ar starptautiskajiem cilvēktiesību likumiem un standartiem.
- 77.** Medijpratības un informācijpratības programmām jāveicina kultūras daudzveidība, sociālā iekļaušana un globālā pilsonība, un to mērķis ir mazināt “līdzdalības plaisu” starp tiem cilvēkiem, kas aktīvi piedalās mediju un informācijas satura veidošanā un kritiskā izmantošanā, un tiem, kuri nepiedalās. Medijpratības un informācijpratības programmām jāveicina arī dzimumu līdztiesība un sieviešu iespēju stiprināšana, kā arī jānodrošina līdzdalības iespējas mazāk aizsargātām un marginalizētām iedzīvotāju grupām.
- 78.** Valdībām vienmēr jāapsver medijpratības un informācijpratības, tostarp tiešsaistes drošības prasmju, veicināšana lietotājiem, īpaši visām mazāk aizsargātajām un marginalizētajām iedzīvotāju grupām, kā arī sievietēm

31. Sk. UNESCO “Medijpratība un informācijpratība: politikas un stratēģijas vadlīnijas”. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000225606>.

un meitenēm. Tas ļauj lietotājiem kritiski iesaistīties satura un tehnoloģiju izmantošanā, orientēties strauji mainīgajā mediju un informācijas vidē, kuru raksturo digitālā transformācija, veicināt cilvēktiesības un stiprināt noturību, saskaroties ar saistītajām problēmām.

- 79.** Valdībām jāizplata informācija un jāīsteno izpratnes veicināšanas kampaņas par bērnu tiesībām digitālajā vidē, tostarp viņu tiesībām uz vārda brīvību, īpašu uzmanību pievēršot tiem, kuru rīcība tieši vai netieši ietekmē bērnus. Tām jāveicina izglītojošas programmas bērniem, vecākiem un aprūpētājiem, plašākai sabiedrībai un politikas veidotājiem, lai uzlabotu zināšanas par bērnu tiesībām attiecībā uz iespējām un riskiem, kas saistīti ar digitālajiem produktiem un pakalpojumiem. Šādās programmās jāiekļauj informācija par to, kā bērni var gūt labumu no digitālajiem produktiem un pakalpojumiem un attīstīt savas medijpratības un informācijpratības prasmes, tostarp digitālās prasmes.
- 80.** Platformām jāizveido skaidra un publiska stratēģija, lai dotu lietotājiem iespēju un veicinātu labvēlīgu tiešsaistes vidi, kas aizsargā vārda brīvību un informācijas piekļuvi, izmantojot medijpratību un informācijpratību, tostarp tiešsaistes drošības izglītību. Digitālajā platformā īpaša uzmanība jāpievērš tam, kā uzlabot visu lietotāju, īpaši mazāk aizsargātu un marginalizētu iedzīvotāju grupu, digitālās prasmes, un šim aspektam jābūt ņemtam vērā produktu izstrādes komandu darbā.
- 81.** Digitālajām platformām jāpiešķir atbilstoši resursi, lai uzlabotu visu lietotāju medijpratību un informācijpratību, tostarp digitālās prasmes par pašas platformas produktiem un pakalpojumiem, kā arī attiecīgajiem procesiem. Īpaša uzmanība jāpievērš tam, lai uzlabotu lietotāju izpratni par veidiem, kā konkrētā platforma piedāvā, kūrē, iesaka un/vai atzīmē saturu (arī saistībā ar 3. un 4. principā izklāstītajiem pasākumiem turpmāk dokumentā), un konkrētiem pasākumiem, ko lietotāji var veikt, lai paši identificētu saturu, kas var būt pieļaujami ierobežots saskaņā ar starptautiskajiem cilvēktiesību likumiem un standartiem.
- 82.** Platformām jāapmāca savas produktu izstrādes komandas par medijpratību un informācijpratību, tostarp tiešsaistes drošību, no lietotāju pilnvarošanas viedokļa un balstoties uz starptautiskajiem standartiem, un jāievieš iekšēji un neatkarīgi uzraudzības un novērtēšanas mehānismi.
- 83.** Gan valdībām, gan digitālajām platformām jāīsteno medijpratības un informācijpratības programmas ciešā sadarbībā ar organizācijām un dažādiem

neatkarīgiem ekspertiem, kas nav saistīti ar platformām, tostarp, bet ne tikai: ar valsts iestādēm, kas atbildīgas par medijpratību un informācijpratību, akadēmisko vidi, pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kas strādā ar mazāk aizsargātām un marginalizētām iedzīvotāju grupām, pētniekiem, bibliotekāriem, skolotājiem, specializētajiem izglītotājiem, žurnālistiem, māksliniekiem un kultūras speciālistiem. Jāveic īpaši pasākumi gan lietotājiem, gan nelietotājiem, kā arī cilvēkiem no mazāk aizsargātām un marginalizētām grupām, kā norādīts daudzos UNESCO piedāvātajos rīkos par medijpratību un informācijpratību.

84. Valdībām un digitālajām platformām jāstrādā kopā, lai nodrošinātu, ka lietotāji saprot savas tiesības gan tiešsaistē, gan ārpus tās, kā arī izprot medijpratības un informācijpratības nozīmi vārda brīvības un informācijas piekļuves tiesību izmantošanā un aizsardzībā.

1. princips. Platformas veic pienācīgas pārbaudes cilvēktiesību jomā

Cilvēktiesību aizsardzības pasākumi un riska novērtēšana

- 85.** Jebkura veida regulatīvajos pasākumos digitālajām platformām jāspēj skaidri parādīt sistēmas vai procesus, ko tās ir ieviesušas, lai nodrošinātu pastāvīgu pienācīgu pārbaudi cilvēktiesību jomā, tostarp cilvēktiesību un dzimuma ietekmes novērtējumus,³² kā arī riska mazināšanas pasākumus.³³ Šīs sistēmas periodiski jāpārskata, un pārskats jāpadara publiski pieejams.
- 86.** Saskaņā ar starptautiskajiem cilvēktiesību standartiem, tostarp ANO Uzņēmējdarbības un cilvēktiesību pamatprincipiem, platformām jāveic periodiski riska novērtējumi, lai identificētu un risinātu jebkādu reālu vai potenciālu

32. Sk. 2021. gada 18. oktobra dokumentu "Statement by Irene Khan, Special Rapporteur on the promotion and protection of freedom of opinion and expression." ("Īpašās referentes viedokļa un vārda brīvības veicināšanas un aizsardzības jautājumos Airinas Kānas paziņojums.") Saskaņā ar ANO Uzņēmējdarbības un cilvēktiesību pamatprincipiem "sociālo mediju uzņēmumiem jāveic regulāri cilvēktiesību un dzimuma ietekmes novērtējumi, lai identificētu un mazinātu sistemātiskos riskus, kas skar sievietes un konkrētam dzimumam nepiesaistītas personas. Tiem jāpadara platformas drošas un iekļaujošas dzimumu līdztiesības aspektā un saskaņā ar starptautiskajiem cilvēktiesību standartiem, jāpieņem efektīva drošības politika un rīki, jānodrošina jēgpilna pārredzamība, tostarp attiecībā uz algoritmiem, un jānodrošina atbilstoši tiesiskās aizsardzības līdzekļi." <https://www.ohchr.org/en/statements/2022/02/statement-irene-khan-special-rapporteur-promotion-and-protection-freedom-opinion>.

33. Cilvēktiesību ietekmes novērtējumus jāiekļauj visas cilvēktiesības, kuras var ietekmēt uzņēmumu politika. Tas jo īpaši ietver pilsoniskās un politiskās tiesības, piemēram, vārda brīvību, piekļuvi informācijai un privātumu, kā arī ekonomiskās, sociālās un kultūras tiesības, tiesības būt brīvam no vardarbības un tiesības piedalīties sabiedriskajā dzīvē.

cilvēktiesību ietekmi, ko rada to darbība. Ieviešot cilvēktiesību riska novērtēšanas procesus, digitālajām platformām jāapsver, kā jebkurš produkts vai pakalpojums ietekmē lietotāju uzvedību, pārsniedzot lietotāju iegūšanas vai iesaistīšanas mērķi.

- 87.** Riska novērtējumiem jāklūst par digitālo platformu lēmumu pieņemšanas pamatu, nosakot pieeju pakalpojumu dizainam un darbībai, kā arī mazināšanas pasākumus, kas tos īsteno, lai risinātu atlikušos riskus un aizsargātu cilvēktiesības, novērstu diskrimināciju un nodrošinātu vienlīdzīgu attieksmi. Turklāt atbildība par riska pārvaldību ir skaidri jānorāda un jāpiešķir augstākajos līmeņos, un par riska pārvaldības darbībām regulāri jāziņo augstākajām lēmumu pieņēmējiem.
- 88.** Cilvēktiesību un riska novērtējumi jāveic vismaz šādos gadījumos:
- a.** Pirms jebkurām būtiskām dizaina izmaiņām, būtiskiem politikas lēmumiem (tostarp, ja piemērojams, saistībā ar reklāmas sistēmu), izmaiņām darbībā vai jaunām darbībām vai attiecībām/partnerattiecībām.
 - b.** Regulāri, lai pasargātu visu mazāk aizsargāto un marginalizēto iedzīvotāju grupu, kā arī sievietes un meiteņus, žurnālistus, māksliniekus, cilvēktiesību aizstāvjus un vides aizstāvju tiesības.³⁴
 - c.** Pirms vēlēšanu procesiem, lai aizsargātu to integritāti.³⁵
 - d.** Reaģējot uz ārkārtas situācijām, krīzēm, konfliktiem vai būtiskām izmaiņām darbības vidē.³⁶
- 89.** Veicot pienācīgas pārbaudes cilvēktiesību jomā, platformām jānodrošina jēgpilna sadarbība ar dažādām iesaistītajām pusēm, lai identificētu īpašus riskus mazāk aizsargātām un marginalizētām iedzīvotāju grupām. Ir ļoti svarīgi, lai digitālās platformas būtu atvērtas ekspertu un neatkarīgam ieteikumiem attiecībā uz to, kā šie novērtējumi tiek strukturēti.
- 90.** Jau no sākuma platformām jāizveido iespējas uzklaut, iesaistīt un iesaistīt lietotājus, tostarp tos, kuri ir piedzīvojuši uzbrukumus vai vardarbību, viņu pārstāvjus un lietotājus no mazāk aizsargātām un marginalizētām grupām, kā arī sievietes un meiteņus, žurnālistus, māksliniekus, lai informētu platformas politikas un procesus. Tas var ietvert veidus, kā identificēt un apkarot saturu, kas var būt pieļaujami ierobežots saskaņā ar starptautiskajiem cilvēktiesību likumiem un standartiem, kā arī iespējas un risinājumus, lai novērstu novērtētos riskus.

34. Sk. Kontekstatkarīgo noteikumu 126. punktu.

35. Sk. Kontekstatkarīgo noteikumu 127. –137. punktu.

36. Sk. Kontekstatkarīgo noteikumu 138. –140. punktu.

2. princips. Platformas ievēro starptautiskos cilvēktiesību standartus, tostarp platformas dizainā, satura moderācijā un satura kūrēšanā

91. Digitālajām platformām jānodrošina, ka cilvēktiesību un pienācīgas pārbaudes apsvērumi ir integrēti visos dizaina procesa posmos, kā arī satura moderācijas un kūrēšanas politikās un praksē.

Dizaina procesi

92. Jaunu produktu dizainam, kā arī digitālo platformu satura moderācijas un kūrēšanas politikām jābūt saskaņā ar uzņēmumu atbildību ievērot cilvēktiesības, kā noteikts ANO Uzņēmējdarbības un cilvēktiesību pamatprincipos un citos starptautiskajos cilvēktiesību standartos.
93. Digitālajām platformām jānodrošina nediskriminēšana un vienlīdzīga attieksme gan dizaina procesos, gan satura moderācijas un kūrēšanas politikās, praksē un sistēmās. Tas ietver nepieciešamību risināt aizspriedumus, stereotipus un diskriminējošus algoritmus vai satura moderācijas prakses, kas ietekmē sievietes un meitenes, kā arī mazāk aizsargātas un marginalizētas grupas, tostarp pamatiedzīvotāju kopienas. Digitālajām platformām jānodrošina, ka

visi lietotāji neatkarīgi no viņu pieredzes vai spējām var pilnībā piedalīties un mijiedarboties ar to pakalpojumiem.

Satura moderācijas un kūrēšanas politikas un prakse

94. Satura moderācijas un kūrēšanas sistēmām, tostarp gan to automatizētām, gan neautomatizētām sastāvdaļām, jābūt uzticamām un efektīvām, kā arī tādām, kas atbilst moderējamā satura apjomam, visās jurisdikcijās, kurās darbojas platforma. Tas ietver precizitātes un nediskriminējošu metožu nodrošināšanu noteikšanas procesā. Satura moderācija un kūrēšana jāpiemēro saskaņā ar starptautiskajiem cilvēktiesību likumiem un standartiem, it īpaši, lai nepārkāptu vārda brīvību un kultūras daudzveidību.
95. Satura moderācijas lēmumos visos reģionos un valodās pārrēķināmā veidā jāņem vērā konteksts, valodas nianse, kas ietekmē nozīmi, un satura lingvistiskās un kultūras īpatnības.
96. Platformām, kas darbojas daudzvalodu vidē, jānodrošina, lai cilvēku veiktā un automatizētā satura moderācija tiek izdarīta visās galvenajās valodās, kuras šajā vidē tiek lietotas (vismaz minimālajā apjomā), un atbilstoši satura apjomam.
97. Digitālajām platformām jānodrošina ātra un izšķiroša rīcība, lai dzēstu zināmus materiālus par bērnu seksuālu izmantošanu vai terora aktu straumēšanu tiešraidē, respektējot visu personu, tostarp mazāk aizsargātu un marginalizētu grupu, tiesības. Taču platformām jānodrošina, ka šāds saturs, kas var būt būtisks noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā un saukšanā pie atbildības, netiek dzēsts, bet gan saglabāts un droši aizsargāts izmantošanai tiesībsardzības iestāžu un pētnieku vajadzībām, kur tas ir nepieciešams.
98. Kā minēts iepriekš, valstij ir pienākums garantēt tiesības uz vārda brīvību un nodrošināt, ka jebkurš satura ierobežojums atbilst starptautiskajiem cilvēktiesību likumiem un standartiem, īpaši SPPPT 19. panta 3. punktam un 20. pantam. Tomēr digitālajām platformām jāspēj pierādīt, ka jebkura darbība, kas veikta, moderējot un kūrējot saturu, ir veikta saskaņā ar to pakalpojumu sniegšanas noteikumiem un kopienas standartiem, un tām jāsniedz precīzs pārskats pārvaldības sistēmai vai, attiecīgā gadījumā, neatkarīgai tiesu sistēmai par rezultātiem attiecībā pret to pienākumiem un/vai plāniem.
99. Platformām, apsverot pasākumus satura ierobežošanai, jāņem vērā nosacījumi

par likumiskiem vārda brīvības ierobežojumiem, kā noteikts SPPPT 19. panta 3. punktā, un aizliegums aizstāvēt naidu, kas veido kūdīšanu uz diskrimināciju, naidīgumu vai vardarbību, kā noteikts SPPPT 20. panta 2. punktā, tostarp sešu punktu sliekšņa pārbaude šāda satura definēšanai, kas izklāstīta Rabātas rīcības plānā.

- 100.** Kad digitālās platformas identificē saturu, kas var būt pieļaujami ierobežots saskaņā ar starptautiskajiem cilvēktiesību likumiem un standartiem, tām jāveic šādi pasākumi: jānodrošina alternatīva uzticama informācija; jānorāda lietotājiem uz bažām par satura izcelsmi; jāierobežo vai jālikvidē šāda satura algoritmiskā amplifikācija, pievēršot pienācīgu uzmanību saturam, kas atspoguļo dzimuma aizspriedumus vai dzimuma vardarbību; jāpārtrauc satura monetizācija no reklāmas ieņēmumiem; vai jādzēš/jāizņem saturs.³⁷

Cilvēku veiktā satura moderācija

- 101.** Satura moderatoriem, neatkarīgi no tā, vai viņi ir tieši nodarbināti platformās vai pieņemti darbā kā ārpalpojumu darbinieki, jābūt atbilstoši apmācītiem, brīvi jāpārvalda valoda(-as), ko lieto platformās, un jāpārzina vietējie lingvistiskie un kultūras konteksti, jābūt izvērtētiem un pārbaudītiem, kā arī jāsaņem psiholoģiskais atbalsts. Platformām arī jāievieš labi finansētas un ar personālu nodrošinātas atbalsta programmas satura moderatoriem, lai samazinātu kaitējumu, kas tiem nodarīts, atkārtoti saskaroties ar vardarbīgu vai traucējošu saturu darba laikā. Nodarbināto moderatoru skaitam vajadzētu būt adekvātam tā satura sarežģītībai un apjomam, ar kuru viņi varētu saskarties.
- 102.** Platformām arī skaidri jānorāda, vai tās sadarbojas ar trešo pušu satura moderācijas pakalpojumu sniedzējiem, ārējām organizācijām vai ekspertiem, lai palīdzētu pieņemt lēmumus, it īpaši valstīs vai reģionos, kur pašai platformai ir maz vietējo zināšanu. To darot, platformām vienmēr jāievēro pienācīga rūpība un jāatturas no partneru atklāšanas situācijās, kurās pastāv risks viņu drošībai.

37. Piemērotajiem pasākumiem vienmēr jābūt samērīgiem ar likumisko mērķi, kuru tie tiecas aizsargāt. Satura dzēšana un noņemšana, kā arī kontu apturēšana vai bloķēšana jāizmanto tikai kā pēdējais iespējamais līdzeklis un tikai ārkārtējos gadījumos.

Automatizēto sistēmu izmantošana satura moderācijai un kūrēšanai

- 103.** Vajadzības gadījumā digitālajām platformām jāveic regulāras ārējās revīzijas ar saistošiem turpmākajiem soļiem par to automatizētajiem un cilvēku izmantotajiem rīkiem satura moderācijā, kūrēšanā un ieteikumu mehānismos, pārbaudot to precizitāti, pareizību un iespējamus aizspriedumus vai diskrimināciju dažādu satura veidu, valodu, kultūru un kontekstu ietvaros; tām arī jāizvērtē lingvistiskā kapacitāte un konsekventa lietošana dažādās jurisdikcijās. Kā norādīts 87. punktā, tām arī jāveic regulāri neatkarīgi novērtējumi par reklāmas sistēmu ietekmi uz cilvēktiesībām, kultūru daudzveidību un dzimumu līdztiesību. Šo pārskatu rezultātiem jābūt publiski pieejamiem.³⁸
- 104.** Digitālajām platformām jāizveido sistēmas un procesi, lai identificētu un veiktu nepieciešamās darbības saskaņā ar šo Vadlīniju noteikumiem, ja kāds no platformas pakalpojumu dizaina aspektiem var izraisīt tāda satura amplifikāciju, kas var būt pieļaujami ierobežots saskaņā ar starptautiskajiem cilvēktiesību likumiem un standartiem.
- 105.** Platformām jānodrošina, ka kūrēšanas un ieteikumu sistēmas, tostarp gan cilvēku izmantotie, gan automatizētie rīki, nepastiprina tāda satura izplatību, kas var būt pieļaujami ierobežots saskaņā ar starptautiskajiem cilvēktiesību likumiem un standartiem.
- 106.** Platformām jānodrošina, ka saturs, kas var būt pieļaujami ierobežots saskaņā ar starptautiskajiem cilvēktiesību likumiem un standartiem, netiek pastiprināts ar automatizētiem kūrēšanas vai ieteikumu mehānismiem tikai šo mehānismu lingvistisko ierobežojumu dēļ.
- 107.** Digitālajām platformām jāspēj izskaidrot pārvaldības sistēmai automatizēto sistēmu izmantošanu un ietekmi, kā arī to, cik lielā mērā šādi rīki ietekmē datu vākšanu, mērķēto reklāmu un satura, tostarp ar mākslu un vēlēšanām saistīta satura, atklāšanu, klasificēšanu un/vai dzēšanu.
- 108.** Digitālajām platformām jānodrošina lietotājiem iespējas pielāgot satura kūrēšanas un moderācijas sistēmas. Lietotājiem jānodrošina iespēja kontrolēt saturu, ko viņi redz, un viņiem jāspēj viegli saprast, kā viņi var piekļūt dažādiem avotiem un viedokļiem par aktuālām tēmām. Platformām var tikt prasīts arī nodrošināt

38. Viena no iespējām ir neatkarīgas revīzijas un novērtējumu veikšana saskaņā ar globāliem standartiem, lai ideālā gadījumā tos varētu pārbaudīt neatkarīga iestāde, kas varētu izmantot vienādus ziņojumus neatkarīgi no regulējuma.

lietotājiem iespējas pārvaldīt personas datu vākšanu un to, cik lielā mērā saturs ieteikšanas rīki reaģē uz skaidri izteiktām vai nojaušamām izvēlēm.

- 109.** Digitālās platformas profilu veidošanai nedrīkst izmantot personas datus, kas iegūti tieši no bērniem vai netieši iegūti vai secināti par bērniem no citiem avotiem.

Paziņojums

- 110.** Digitālajām platformām jāinformē lietotāji, kad viņu saturs tiek dzēsts, un jānorāda šīs darbības iemesls. Tām jāļauj lietotājam saprast, kāpēc attiecīgā darbība ar viņa saturu tika veikta, kāda metode tika izmantota (automatizēta vai pēc cilvēka veiktas pārskatīšanas), un saskaņā ar kuriem platformas noteikumiem darbība tika veikta. Digitālajās platformās arī jāievieš procesi, kas ļauj lietotājiem pārsūdzēt šādus lēmumus (sk. 125.–128. punktu). Šis noteikums var atšķirties atkarībā no uzņēmuma lieluma un no tā, cik efektīvas ir tiesiskās aizsardzības procedūras, kas ļauj lietotājiem apstrīdēt darbības.

3. princips. Platformas ir pārredzamas

- 111.** Digitālajām platformām regulāri jāziņo sabiedrībai un pārvaldības sistēmai par to, kā tās ievēro pārredzamības un izskaidrojamības principus un kā tās darbojas saskaņā ar saviem pakalpojumu noteikumiem un kopienas standartiem. Tas ietver arī atbildes uz valdības prasībām par informācijas vai satura dzēšanu.³⁹ Šī noteikuma ieviešana praksē var būt jāpielāgo, ņemot vērā uzņēmuma lielumu, lai samazinātu slogu mazākiem uzņēmumiem un jaunuzņēmumiem.
- 112.** Pārredzamībai jābūt jēgpilnai – sniegtajai informācijai jābūt pēc iespējas skaidrai un kodolīgai, un vienlaikus tik detalizētai un sarežģītai, cik nepieciešams. Pārredzamība nenozīmē tikai juridisku tekstu vai plašu datu sniegšanu, bet gan iesaistīto pušu nodrošināšanu ar informāciju, kas tām nepieciešama pārdomātu lēmumu pieņemšanai.
- 113.** Šajās Vadlīnijās noteiktie pārredzamības standarti var tikt uzskatīti par minimumu, kas jāievēro visiem uzņēmumiem, kuri ietilpst jebkuras pārvaldības sistēmas darbības jomā.

Jēgpilna pārredzamība

- 114.** Digitālo platformu pārredzamības mehānismu efektivitāte jāvērtē neatkarīgi,

39. Vadlīnijas par digitālo platformu pārredzamību var atrast 26. augusta līmeņa principos, ko UNESCO izklāstījusi dokumentā "Letting the Sun Shine In: Transparency and Accountability in the Digital Age." ("Lai iespīd saule: pārredzamība un atbildība digitālajā laikmetā")

ņemot vērā starptautiskos standartus, izmantojot kvalitatīvus un empīriskus kvantitatīvus novērtējumus, lai noteiktu, vai sniegtā informācija jēgpilnai pārredzamībai ir kalpojusi savam mērķim. Ziņojumi regulāri jāpadara publiski pieejami.

- 115.** Digitālajām platformām jāpublicē informācija, kurā izklāstīts, kā tās nodrošina cilvēktiesību un pienācīga procesa apsvērumu integrēšanu visos satura moderācijas un kūrēšanas politiku un prakšu posmos. Šajā publiski pieejamajā informācijā jāietver:

Pārredzamība attiecībā uz digitālo platformu pakalpojumu sniegšanas noteikumiem

- a. Visi pasākumi, ko tās izmanto, lai ierobežotu un ierobežotu saturu, kas noteikti platformu pakalpojumu sniegšanas nosacījumos, tostarp, piemēram, saraksti ar aizliegto saturu vai lietotājiem.
- b. Jebkāda informācija par procesiem, kas tiek izmantoti, lai izpildītu savus pakalpojumu sniegšanas noteikumus un sodītu lietotājus, kā arī valdības prasības/pieprasījumi par satura dzēšanu, ierobežošanu vai reklamēšanu.
- c. Informācija par iemesliem, kas ir pamatā ierobežojumiem, kuri noteikti saistībā ar to pakalpojumu sniegšanas noteikumiem; tai jābūt publiski pieejamai viegli pieejamā formātā noteikumos.
- d. Informācija par satura veidiem, kas tiek uzskatīti par aizliegtiem vai pret kuriem digitālā platforma rīkojas saskaņā ar saviem pakalpojumu sniegšanas noteikumiem, kā arī par veiktajiem pasākumiem, tostarp apstākļiem, kādos digitālā platforma aptur lietotāja kontu – pastāvīgi vai uz laiku.

Pārredzamība attiecībā uz satura moderācijas un kūrēšanas politiku un prakšu īstenošanu

- e. Informācija par to, kā tiek veikta satura moderācija un kūrēšana, ieskaitot, vai tā bija automatizēta vai pēc cilvēka veiktas pārskatīšanas, kā arī saturs, kas tiek dzēsts vai bloķēts saskaņā ar pakalpojumu sniegšanas noteikumiem vai atbilstoši valdības prasībām/pieprasījumiem. Tajā jāiekļauj kvantitatīvā un kvalitatīvā informācija par faktiskajiem rezultātiem, rezultātiem un ietekmi, ko šīs sistēmas rada.

- f. Jebkuras izmaiņas satura moderācijas un kūrēšanas politikā; tās periodiski jāpazīņo lietotājiem pieejamos formātos.
- g. Jebkāda automatizētu līdzekļu izmantošana satura moderācijas un kūrēšanas nolūkos, ieskaitot automatizēto līdzekļu lomu pārskatīšanas procesā, un jebkādi rādītāji par šo līdzekļu priekšrocībām un ierobežojumiem šo mērķu sasniegšanā.
- h. Jebkuri drošības pasākumi, kas tiek piemēroti saistībā ar satura moderāciju un kūrēšanu, lai aizsargātu vārda brīvību un piekļuvi informācijai un daudzveidīgam kultūras saturam, tostarp atbildot uz valdības pieprasījumiem, it īpaši attiecībā uz jautājumiem, kas skar sabiedrības intereses, tostarp žurnālistikas, mākslas un kultūras saturu un intelektuālā īpašuma tiesības.
- i. Informācija par nodarbināto vai apakšuzņēmēju moderatoru skaitu un viņu kompetenci vietējā(-ās) valodā(-ās) un vietējā kontekstā, kā arī par to, vai tie ir iekšējie darbinieki vai līgumdarbinieki.
- j. Informācija par to, kā tiek vākti, izmantoti, izpausti, uzglabāti un koplietoti personas dati un kā tiek apstrādāti lietotāju personas dati, tostarp, kādi personas un sensitīvie dati tiek izmantoti, lai satura moderācijas un kūrēšanas nolūkā pieņemtos algoritmiskus lēmumus. Tas ietver arī to, kā personas dati tiek kopīgoti ar citām vienībām un kādus personas datus platforma iegūst netieši, piemēram, izmantojot lietotāju profila veidošanu vai sadarbību ar citām digitālās ekosistēmas daļām.

Pārredzamība attiecībā uz lietotāju sūdzību izskatīšanas mehānismiem

- k. Informācija, kas attiecas uz pārsūdzībām par satura dzēšanu, bloķēšanu vai atteikumu bloķēt saturu un to, kā lietotāji var piekļūt sūdzību procesam. Tai jāietver kvantitatīva un kvalitatīva informācija par saņemtajām, izskatītajām, pieņemtajām un noraidītajām pārsūdzībām un par šādu pārsūdzību rezultātiem, kā arī informācija par sūdzībām, kas saņemtas no valsts amatpersonām, un veiktajām darbībām.

Pārredzamība attiecībā uz digitālo platformu reklāmas praksi

- l. Digitālajām platformām, kuras reklāmu izmanto kā daļu no sava biznesa modeļa, – informācija par politiskajām un sabiedrības interesēm nozīmīgajām reklāmām, tostarp par reklāmu autoriem un tiem, kas apmaksā reklāmas; tā jāuzglabā publiski pieejamā tiešsaistes bibliotēkā.

m. Reklāmas un datu vākšanas prakse un reklāmas sistēmu ietekmes uz cilvēktiesībām un dzimumu līdztiesību novērtējuma rezultāti.

n. Informācija, kas ļauj indivīdiem saprast, uz kāda pamata viņiem tiek rādīta konkrēta reklāma.

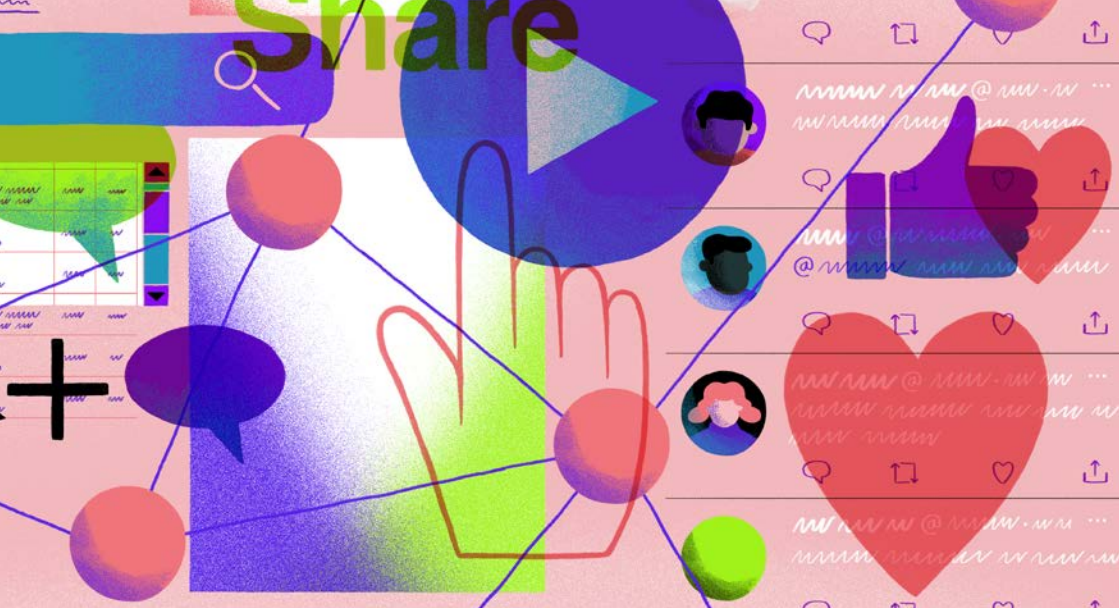
o. Saturs, ko veido tikai mašīnas, – tas ir jānorāda kā tāds.

Piekluve datiem pētniecības nolūkos

116. Digitālajām platformām jānodrošina pētniekiem piekluve nepersonas datiem un pseidonimizētiem datiem, kas nepieciešami, lai izprastu digitālo platformu ietekmi. Šie dati jānodrošina pēc pieprasījuma un nepārtraukti, izmantojot automatizētus līdzekļus, piemēram, lietojumprogrammu saskarnes (API) vai citus atvērtus un pieejamus tehniskus risinājumus, kas ļauj analizēt minētos datus.

117. Digitālajām platformām jānodrošina piekluve nepersonas datiem žurnālistiem un interešu aizstāvības grupām, ja pastāv sabiedrības interese un piekluve ir samērīga un nepieciešama noteiktā kontekstā. Jāievieš papildu aizsardzības pasākumi, lai aizsargātu lietotāju privātumu un personas datus, piemēram, nodrošinot datu anonimizāciju, izmantojot dažādus pasākumus, tostarp datu deidentifikāciju un paraugu atlasi pirms kopīgošanas, kā arī uzņēmumu īpašumtiesību informācijas, komercnoslēpumu un konfidencialitātes ievērošanu.

118. Platformām jāizveido uzticamas saskarnes datu piekluvei un jānodrošina dati, kas ir sadalīti pēc dzimuma un citiem attiecīgiem savstarpēji saistītiem faktoriem (piemēram, rase, etniskā piederība, vecums, sociālekonomiskais statuss, invaliditāte u. c.). Pārvaldības sistēmai jānosaka, kas ir noderīgi, samērīgi un saprātīgi pētniecības nolūkos.

4. princips. Platformas lietotājiem nodrošina informāciju un rīkus

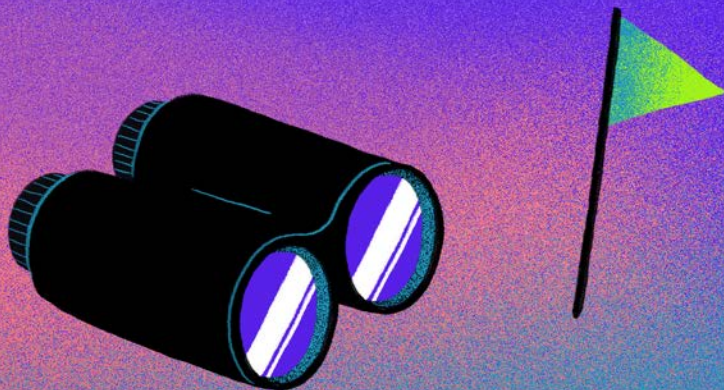
Valoda un pieejamība

- 119.** Platformām jānodrošina, ka to pilnie pakalpojumu sniegšanas noteikumi ir pieejami katras valsts, kurā tās darbojas, oficiālajās un galvenajās valodās, jānodrošina, ka tās spēj atbildēt lietotājiem viņu valodā un vienlīdzīgi izskatīt viņu sūdzības, kā arī jāspēj veikt satura moderāciju un kūrēšanu lietotāja valodā. Lielākai valodu pieejamībai var izmantot automatizētus valodu tulkotājus, taču to tehnisko ierobežojumu dēļ ir jāuzrauga to precizitāte.
- 120.** Platformām jānodrošina, ka ziņojumi, paziņojumi un pārsūdzības procesi ir pieejami valodā, kurā lietotājs mijiedarbojas ar pakalpojumu.
- 121.** Ja pastāv iespēja, ka digitālās platformas izmantos bērni, tām jānodrošina vienlīdzīga un efektīva piekļuve informācijai visiem bērniem, kā arī viņu vārda brīvības un privātuma aizsardzība.⁴⁰ Pakalpojumu sniegšanas noteikumi un kopienas standarti jā dara pieejami bērnu vecumam atbilstošā valodā un, ja nepieciešams, jāveido, ņemot vērā dažādu bērnu grupu viedokli; īpaša uzmanība jāpievērš bērnu ar invaliditāti vajadzībām, lai nodrošinātu viņiem vienlīdzīgu

40. OHCHR. 2021. ["Vispārējais komentārs Nr. 25 (2021) Par bērnu tiesībām attiecībā uz digitālo vidi." <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-25-2021-childrens-rights-relation>.

informācijas piekļuvi, kā tas noteikts iepriekšējā sadaļā.

- 122.** Vienmēr jāņem vērā personu ar invaliditāti tiesības, īpašu uzmanību pievēršot tam, kā viņi var sazināties ar platformu un iesniegt sūdzības saistībā ar to. No platformām tiek sagaidīts, lai tās ieviestu nepieciešamos pielāgojumus, lai padarītu pieejamu informāciju, kas saistīta ar to pakalpojumu noteikumiem, ziņojumiem, paziņojumiem un pārsūdzībām.

5. princips. Platformas ir atbildīgas iesaistīto pušu priekšā

Lietotāju ziņojumi

- 123.** Platformām jāizveido ziņošanas mehānismi lietotājiem un personām, kas nav lietotāji, vai trešām personām, kas pārstāv to intereses, lai tās varētu ziņot par iespējamiem politikas pārkāpumiem. Jānodrošina efektīvi un pieejami sūdzību izskatīšanas mehānismi mazāk aizsargātu un marginalizētu grupu pārstāvjiem. Digitālajām platformām jābūt arī līdzekļiem, lai izprastu vietējā konteksta apstākļus, reaģējot uz lietotāju sūdzībām, nodrošinot kultūras aspektiem atbilstošu sistēmas dizainu. Bērniem jāizveido īpaši ziņošanas mehānismi, kas ir ātri un viegli lietojami.
- 124.** Lietotāju ziņošanas sistēmai prioritāri jārisina jautājumi par saturu, kas apdraud lietotājus, nodrošinot ātru reaģēšanu, un, ja nepieciešams, jānodrošina īpašs eskalācijas kanāls vai veids, kā iesniegt ziņojumu. Tas ir īpaši svarīgi, ja runa ir par cilvēktiesību pārkāpumiem, tostarp ar dzimumu saistītu vardarbību un uzmākšanos.
- 125.** Uzņēmumiem jācenšas novērst ziņošanas sistēmas ļaunprātīgu izmantošanu, izmantojot koordinētu neautentisku rīcību.

Lietotāju pārsūdzība un tiesiskās aizsardzības līdzekļi

- 126.** Jābūt efektīviem platformā un ārējiem lietotāju pārsūdzības mehānismiem, lai lietotāji (un nelietotāji, ja tos ietekmē konkrēts saturs) varētu paust savas bažas un nodrošināt atbilstošu tiesisko aizsardzību. Šim nolūkam jāietver skaidrs, viegli pieejams, lietotāju drošībai atbilstošs un uzticams⁴¹ sūdzību iesniegšanas kanāls, kas atbilst starptautiskajiem cilvēktiesību likumiem un standartiem, un ir saprotams vietējā valodā, informējot lietotājus par sūdzības rezultātu.
- 127.** Pārsūdzības mehānismiem jāatbilst ANO Uzņēmējdarbības un cilvēktiesību pamatprincipos izklāstītajiem septiņiem principiem, kuri attiecas uz efektīviem sūdzību mehānismiem, – tiem jābūt likumīgiem, pieejamiem, paredzamiem, taisnīgiem, pārredzamiem, atbilstīgiem tiesībām, balstītiem uz iesaistīšanos un dialogu, kā arī tiem jābūt nepārtrauktas mācīšanās avotam.
- 128.** Digitālajām platformām jāinformē lietotāji un jāizskaidro pārsūdzības procesi, ja viņu saturs tiek dzēsts, skaidri marķēts, ierobežots komentāru vai atkārtotas kopīgošanas vai reklāmas asociāciju ziņā vai tam tiek noteikti īpaši ierobežojumi attiecībā uz amplifikāciju vai ieteikšanu (atšķirībā no “organiskās/algoritmiskās” amplifikācijas un ieteikšanas), un kāpēc tas ticis darīts. Tam jāļauj lietotājam saprast iemeslus, kāpēc šī darbība tika veikta ar viņa saturu, kāda metode tika izmantota (automatizēta vai pēc cilvēka veiktas pārskatīšanas) un saskaņā ar kuriem platformas noteikumiem šī darbība tika veikta. Platformām arī jānodrošina iespēja lietotājiem apstrīdēt šādus lēmumus un saņemt atbilstošu aizsardzību.
- 129.** Uzņēmumiem jāstrādā pie tā, lai nodrošinātu, ka pārsūdzības un aizsardzības sistēmas netiek ļaunprātīgi izmantotas, veicot koordinētu neautentisku rīcību.

41. Rūpējoties par lietotāju drošību un atbilstību starptautiskajiem cilvēktiesību likumiem un standartiem.

Kontekstatkarīgie noteikumi

Tiesību aizsardzība visām personām mazāk aizsargātās un marginalizētās iedzīvotāju grupās, sievietēm un meitenēm, kā arī tiem profesionāļiem, kuri varētu būt pakļauti riskam, jo īsteno vārda brīvību un piekļuvi informācijai, piemēram, žurnālistiem, māksliniekiem, cilvēktiesību aizstāvjiem un vides aizstāvjiem.

130. Digitālajām platformām jāievieš pietiekama īpaša aizsardzība sievietēm un meitenēm, lietotājiem no mazāk aizsargātām un marginalizētām grupām, kā arī žurnālistiem, māksliniekiem, cilvēktiesību aizstāvjiem un vides aizstāvjiem. Lai to īstenotu, digitālajām platformām jāveic šādi pasākumi:

- a.** Regulāri cilvēktiesību un dzimuma ietekmes novērtējumi, tostarp politikas, moderācijas sistēmu un algoritmisko pieeju novērtējumi, lai identificētu sistemātiskos riskus mazāk aizsargātām un marginalizētām grupām, sievietēm un meitenēm, kā arī žurnālistiem, māksliniekiem, cilvēktiesību aizstāvjiem un vides aizstāvjiem, un pielāgotas politikas un prakses šo risku mazināšanai.
- b.** Privātumu aizsargājošu tehnoloģiju izmantošana, lai nodrošinātu ārējiem pētniekiem piekļuvi platformu iekšējiem datiem, palīdzot identificēt algoritmisko amplifikāciju saistībā ar dzimuma vardarbību tiešsaistē vai citām vardarbības tendencēm, ko izraisa jaunās tehnoloģijas.
- c.** Īpašu, iekļaujošu komandu izveidošana no inženieriem, kuri ir speciāli apmācīti

izstrādāt algoritmiskus risinājumus satura moderācijai un kūrēšanai.

- d.** Izstrādāti un ieviesti iekļaujoši strukturēti kopienas atgriezeniskās saites mehānismi, lai risinātu dzimuma, kultūras un citus aizspriedumus jaunajās tehnoloģijās.
- e.** Savu sistēmu un procesu ietekmes uz cilvēktiesībām novērtējums attiecībā uz attieksmi pret neatkarīgiem ziņu izdevējiem un žurnālistikas saturu, kas izvietots to pakalpojumos.
- f.** Nodrošināta vienlīdzīga attieksme pret neatkarīgām ziņu organizācijām digitālajās platformās.
- g.** Izveidotas procedūras, lai novērstu ziņošanas noteikumu un moderācijas mehānismu ļaunprātīgu izmantošanu, it īpaši ļaunprātīgu izmantošanu, kas paredzēta, lai cenzētu mazāk aizsargātas un marginalizētas iedzīvotāju grupas, sievietes un meitenes, kā arī žurnālistus, māksliniekus, cilvēktiesību aizstāvjus un vides aizstāvjus.

Īpaši pasākumi attiecībā uz vēlēšanu integritāti⁴²

- 131.** Digitālajām platformām jāatzīst sava loma demokrātisko institūciju atbalstīšanā, saglabājot vēlēšanu integritāti. Tām jāizveido īpašs riska novērtēšanas process vēlēšanu cikla integritātei pirms nozīmīgām nacionālajām vēlēšanām, būtiskām reģionālajām vēlēšanām vai konstitucionālajiem referendumiem (piemēram, par likumdevēju vai valsts vadītāju prezidentālajā sistēmā).
- 132.** Šiem novērtējumiem jābūt pārredzamiem un atbilstošām pienācīgām pārbaudēm cilvēktiesību jomā, un tie jāveic ar visu attiecīgo vēlēšanās iesaistīto pušu ieguldījumu. Novērtējumi jāveic pirms vēlēšanu pasākumiem, lai īstenotu konkrētus pasākumus konstatēto risku mazināšanai. Novērtējumos jāiekļauj dzimumu līdztiesības pieeja, ņemot vērā pieaugošo vardarbību tiešaistē pret sievietēm – vēlētājām, kandidātēm, aktīvistēm, ievēlētajām pārstāvē un vēlēšanu vadības amatpersonām.
- 133.** Digitālajām platformām jāpieliek saprātīgas pūles, lai nodrošinātu lietotājiem visu veidu informācijas piekļuvi un piekļuvi idejām saskaņā ar starptautiskajām

42. Plašāka informācija atrodama UNESCO dokumentā "Elections in digital times: A guide for electoral practitioners" ("Vēlēšanas digitālajā laikā: ceļvedis vēlēšanu praktizētājiem") (2022) [<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000382102>], kā arī "ANO īpašā referenta viedokļa un vārda brīvības jautājumos, Eiropas Drošības un sadarbības organizācijas (EDSO) pārstāvja plašsaziņas līdzekļu brīvības jautājumos un Amerikas valstu organizācijas (OAS) īpašā referenta vārda brīvības jautājumos Kopīgajā deklarācijā par vārda brīvību digitālajā laikmetā" (2020) https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Opinion/JointDeclarationDigitalAge_30April2020_EN.pdf.

cilvēktiesību normām. Īpaši jānodrošina, ka automatizētie rīki nekavē piekļuvi ar vēlēšanām saistītam saturam un dažādiem viedokļiem.

- 134.** Veicot novērtējumu, digitālajām platformām jāpārskata, vai to produkti, politika vai prakse politiskās reklāmas jomā patvaļīgi neierobežo kandidātu vai partiju iespējas izplatīt savus vēstījumus.
- 135.** Digitālajām platformām jāpieliek saprātīgas pūles, lai vēlēšanu cikla laikā pievērstos tādām saturam, kas var būt pieļaujami ierobežots saskaņā ar starptautiskajiem cilvēktiesību likumiem un standartiem. Jāapsver neatkarīgas faktu pārbaudes veicināšana, reklāmas arhīvu izveide, publisku paziņojumu nodrošināšana un citu pasākumu īstenošana. Atkarībā no katras jurisdikcijas konkrētajiem apstākļiem var būt nepieciešama sadarbība ar attiecīgajām oficiālajām neatkarīgajām regulatīvajām iestādēm.
- 136.** Digitālajām platformām attiecīgā gadījumā jābūt pārredzamām attiecībā uz to izmantoto automatizēto rīku izmantošanu un praktisko ietekmi, tomēr ne vienmēr attiecībā uz konkrēto kodējumu, ar kuru šie rīki darbojas, tostarp tiktāl, ciktāl šie rīki ietekmē datu vākšanu, mērķtiecīgu reklāmu un satura, it īpaši ar vēlēšanām saistīta satura, koplietošanu, klasificēšanu un/vai noņemšanu.
- 137.** Digitālajām platformām arī jāiesaistās komunikācijā ar visām attiecīgajām iesaistītajām pusēm un pārvaldības sistēmu pirms vēlēšanām un to laikā, lai nodrošinātu saziņas līdzekli gadījumā, ja administrators vai lietotāji/vēlētāji izsaka bažas. Atkarībā no konkrētās jurisdikcijas apstākļiem var būt nepieciešama sadarbība ar attiecīgajām oficiālajām regulatīvajām iestādēm.
- 138.** Digitālajām platformām, kas pieņem reklāmu, kuras mērķis ir ietekmēt vēlēšanu ciklu, ir skaidri jānorāda, ka šāds saturs ir politiskā reklāma. Digitālo platformu pakalpojumu sniegšanas noteikumos skaidri jānorāda digitālās platformas atbildība par pārredzamību attiecībā uz finansējuma apjomu, finansējuma sniedzēju un reklamējamo subjektu, kā arī šādām reklāmām konsekvēnti jāpiemēro vienādi satura moderācija un kūrēšanas noteikumi.
- 139.** Digitālajām platformām jāseko līdzi politisko partiju un to pārstāvju ziņu monetizācijai.
- 140.** Platformām jāpublisko informācija par konkrēto demogrāfisko mērķauditoriju, kurai šādas reklāmas un veicināšanas pasākumi tiek rādīti.
- 141.** Platformām jāuzglabā šīs reklāmas un visa būtiskā informācija par finansējumu publiski pieejamā un regulāri atjauninātā tiešsaistes bibliotēkā.

Īpaši pasākumi ārkārtas situācijās, bruņotos konfliktos un krīzēs

142. Kā cilvēktiesību aizsardzības pasākums digitālajām platformām jāveic pienācīga pārbaude cilvēktiesību jomā, lai risinātu krīzes, bruņotus konfliktus un citas ārkārtas situācijas, tostarp sabiedrības veselības ārkārtas situācijas. Šajā pienācīgajā pārbaudē jāanalizē uzņēmumu darbību, produktu, pakalpojumu un reklāmas sistēmu ietekme uz cilvēktiesībām, krīžu un konfliktu dinamiku.

143. Bruņotu konfliktu un krīžu laikā platformām:

- a.** Jānodrošina, ka satura moderācija konflikta apstākļos ietver cilvēka veiktu rūpīgu pārskatīšanu, izmantojot zināšanas par attiecīgajām valodām un vietējiem un reģionālajiem kontekstiem.
- b.** Jāveicina faktu pārbaude.
- c.** Jāizveido kanāls jēgpilnai un tiešai sadarbībai ar attiecīgajām iesaistītajām pusēm, tostarp tām, kas darbojas konflikta skartajos un augsta riska reģionos.
- d.** Jāattīsta sadarbība ar uzticamiem partneriem, neatkarīgām mediju organizācijām un citiem uzticamiem satura pārbaudītājiem.
- e.** Jāizveido agrīnās brīdināšanas sistēmas un skaidri eskalācijas mehānismi ārkārtas situācijām, lai palīdzētu atklāt tūlītēju apdraudējumu indivīdu fiziskajai drošībai.
- f.** Jāievieš īpaša politika, lai ierobežotu un izsekotu ar bruņotiem konfliktiem saistīta kaitīga satura monetizāciju.
- g.** Jāsaglabā visi iespējamie pierādījumi par cilvēktiesību pārkāpumiem vai kara noziegumiem, nodrošinot piekļuvi šiem arhivētajiem materiāliem attiecīgajiem valsts vai starptautiskajiem atbildības mehānismiem.

144. Riska novērtējumus var būt prasība digitālajām platformām ieviest procesus gadījumiem, kad lietotāji vienlaikus pieprasa daudzas darbības, kā tas dažkārt notiek sociālo nemieru vai masveida cilvēktiesību pārkāpumu kontekstā. Pārvaldības sistēmai jāatzīst ANO aģentūru un ekspertu sniegtās vadlīnijas par “pastiprinātas” pienācīgas rūpības pārbaudes veikšanu cilvēktiesību jomā šādās situācijās.

Secinājumi

- 145.** Digitālās platformas ir devušas indivīdiem un sabiedrībām milzīgas iespējas sazināties, iesaistīties un mācīties. Tās piedāvā lielu potenciālu mazāk aizsargātām un marginalizētām iedzīvotāju grupām, demokratizējot saziņas telpas un sniedzot iespējas dažādām balsīm savstarpēji sazināties, tikt sadzirdētām un pamanītām. Tomēr pēdējo gadu laikā šo platformu potenciāls ir pakāpeniski mazinājies, jo nav veikta tālredzīga galveno risku novēršana.
- 146.** Šo Vadlīniju mērķis ir nodrošināt tiesības uz vārda brīvību, tostarp uz informācijas piekļuvi, kā arī citas cilvēktiesības digitālo platformu pārvaldībā, vienlaikus risinot jautājumus par saturu, kas var tikt ierobežots saskaņā ar starptautiskajiem cilvēktiesību likumiem un standartiem. Digitālo platformu pārvaldība, kas balstīta uz cilvēktiesībām, turpinās veicināt kultūras daudzveidību, kultūras izpausmes un kultūras ziņā daudzveidīgu saturu.⁴³ Vadlīnijās ir aprakstīta pārvaldības sistēma, kas respektē cilvēktiesības un veicina riska mazināšanu un sistēmiskus procesus, lai regulētu un pārvaldītu satura moderāciju un kūrēšanu. Šajās Vadlīnijās uzsvērti vispārēji principi, kas jāievēro visās pārvaldības sistēmās, kuras ietekmē vārda brīvību un informācijas pieejamību digitālajās platformās, neatkarīgi no konkrētā regulējuma un tematiskā fokusa, ja vien šie pasākumi

43. UNESCO 2005. gada Konvencija par kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzību un veicināšanu, 1. un 4. pants. Saskaņā ar Konvenciju "kultūras saturs" attiecas uz simbolisko nozīmi, māksliniecisko dimensiju un kultūras vērtībām, kas izriet no kultūras identitātes vai pauž to. "Kultūras izpausmes" ir tās izpausmes, kas ir indivīdu, grupu un sabiedrības radošuma rezultāts un kurām ir kultūras saturs.

ir saskaņoti ar Vadlīnijās izklāstītajiem noteikumiem.

- 147.** Vadlīnijas tika izstrādātas, izmantojot daudzpušu apspriešanās procesu, kas sākās 2022. gada septembrī. Šīs, pašreizējās, Vadlīnijas ir rezultāts plašam diskusiju procesam, kurā UNESCO trīs atklātās apspriešanās⁴⁴ saņēma vairāk nekā 1540 iesniegumus ar vairāk nekā 10 000 komentāru. Šajā procesā piedalījās dažādas iesaistīto pušu grupas no 134 valstīm. Tas ir viens no lielākajiem un atvērtākajiem apspriežu procesiem, ko UNESCO jebkad ir veikusi.
- 148.** Turpmākās diskusijas būs par Vadlīniju praktisku ieviešanu un to izmantošanu kā aizstāvības rīku ar mērķi aizsargāt vārda brīvību, piekļuvi informācijai, kultūras satura daudzveidību un visas pārējās cilvēktiesības digitālajā vidē.

44. Trīs atklātās apspriešanās notika no 2022. gada decembra līdz 2023. gada janvārim, no 2023. gada februāra līdz martam un no 2023. gada aprīļa līdz jūnijam.

Pielikums

Atsauces

ANO

ANO Uzņēmējdarbības un cilvēktiesību pamatprincipi (2011)

https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/publicationsguidingprinciplesbusinesshr_en.pdf

Rabātas rīcības plāns par tādas rīcības aizliegšanu, kas aizstāv nacionālu, rasu vai reliģisku naidu un ir kūdīšana uz diskrimināciju, naidīgumu vai vardarbību. (2012)

<https://www.ohchr.org/en/documents/outcome-documents/rabat-plan-action>

ANO īpašais referents par viedokļa un vārda brīvību: "Cilvēktiesību pieeja tiešsaistes satura moderācijai" (2018)

https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Expression/Factsheet_2.pdf

ANO Bērnu tiesību komiteja: "Vispārējais komentārs Nr. 25 (2021) Par bērnu tiesībām attiecībā uz digitālo vidi". (2021)

<https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-25-2021-childrens-rights-relation>

ANO ģenerālsekretārs: "Dezinformācijas apkarošana cilvēktiesību un pamatbrīvību veicināšanai un aizsardzībai". (2022)

<https://www.ohchr.org/sites/default/files/2022-03/NV-disinformation.pdf>

ANO īpašais referents viedokļu un vārda brīvības veicināšanas un aizsardzības jautājumos: "A/77/288: Dezinformācija un viedokļu un vārda brīvība bruņotu konfliktu laikā". (2022)

<https://www.ohchr.org/en/documents/thematic-reports/a77288-disinformation-andfreedom-opinion-and-expression-during-armed>

ANO ģenerālsekretārs: "Mūsu kopējā programma – Politikas pārskats Nr. 8: Informācijas integritāte digitālajās platformās". (2023)

<https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/our-common-agenda-policy-briefinformation-integrity-en.pdf>

ANO ģenerālsēkretārs: "Mūsu kopējā programma – Politikas pārskats Nr. 5: Globālais digitālais pakts". (2023)

<https://indonesia.un.org/sites/default/files/2023-07/our-common-agenda-policybrief-gobal-digi-compact-en.pdf>

UNESCO

Puddephatt, A. 2021. "Letting the sunshine in: Transparency and accountability in the digital age." (Lai iespīd saule. Pārredzamība un atbildība digitālajā laikmetā) Paris: UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000377231>

UNESCO. 2021. "The Legitimate Limits to Freedom of Expression: the Three-Part Test." ("Vārda brīvības likumiskie ierobežojumi: trīsdaļīgā pārbaude") [video] <https://www.youtube.com/watch?v=Wg8fVtHPDag>

Atsauces par terminoloģiju

Saturs, kas kūda uz dzimuma vardarbību vai to attēlo

- ANO Cilvēktiesību padome. 2018. "Īpašā referenta par vardarbību pret sievietēm, tās cēloņiem un sekām ziņojums par vardarbību tiešsaistē pret sievietēm un meitenēm no cilvēktiesību viedokļa" <https://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?OpenAgent&DS=A/HRC/38/47&Lang=E>
- OHCHR. 2021. "Īpašās referentes viedokļa un vārda brīvības veicināšanas un aizsardzības jautājumos Airīnas Kānas paziņojums" <https://www.ohchr.org/en/statements/2022/02/statement-irene-khanspecial-rapporteur-promotion-and-protection-freedom-opinion>

Kultūras daudzveidība

"Kultūras daudzveidība" attiecas uz dažādajiem veidiem, kā izpaužas grupu un sabiedrību kultūras. Šīs izpausmes tiek nodotas grupās un sabiedrībās un starp tām. Kultūras daudzveidība izpaužas ne tikai ar dažādiem veidiem, kā cilvēces kultūras mantojums tiek izteikts, papildināts un pārraidīts ar dažādu kultūras izpausmju palīdzību, bet arī ar daudzveidīgiem mākslinieciskās jaunrades, ražošanas, izplatīšanas, izplatīšanas un izbaudīšanas veidiem neatkarīgi no izmantotajiem līdzekļiem un tehnoloģijām.

- UNESCO. 2005. gada Konvencija par kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzību un veicināšanu. Paris: UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000246264?posInSet=1&queryId=85dde93e-9ef6-402bbc9f-452e6a399382>

Dezinformācija un nepatiesa informācija

- “Dezinformācija un viedokļu un vārda brīvība”. Īpašās referentes viedokļa un vārda brīvības veicināšanas un aizsardzības jautājumos Airīnas Kānas paziņojums. <https://digitallibrary.un.org/record/3925306?ln=en> \

Naida runa

- ANO Stratēģija un Rīcības plāns naida runas apkarošanai <https://www.un.org/en/genocideprevention/hate-speech-strategy.shtml>

Neatkarīgs regulators

Neatkarīga regulatora pilnvaras un atbildība ir noteiktas publisko tiesību aktā, un tam ir piešķirtas tiesības pārvaldīt savus resursus; tā locekļi tiek iecelti neatkarīgā veidā un ir aizsargāti ar likumu pret nepamatotu atcelšanu no amata. Šādā gadījumā regulatora lēmumi tiek pieņemti bez jebkuras citas valdības institūcijas iepriekšējas apstiprināšanas, un neviena cita institūcija, izņemot tiesu vai iepriekš izveidotu apelācijas padomi, nevar pārskatīt regulatora lēmumus. Institucionālie pamati lēmumu pieņemšanas neatkarībai ietver organizatorisko neatkarību (organizatoriski atdalītu no esošajām ministrijām un departamentiem), finansiālo neatkarību (paredzētu, drošu un pietiekamu finansējuma avotu) un vadības neatkarību (autonomiju pār iekšējo administrāciju un aizsardzību pret atlaišanu bez pamatota iemesla).

- Salomon, E. 2016. *Guidelines for Broadcasting Regulation* (Apraides regulējuma vadlīnijas). Paris: UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000377231>
- Brown, A., J. Stern, B. Tenenbaum, and D. Gencer. 2006. *Handbook for Evaluating Infrastructure Regulatory Systems* (Infrastruktūras regulatīvo sistēmu novērtēšanas rokasgrāmata). Washington, DC: World Bank Group. <http://elibrary.worldbank.org/doi/book/10.1596/978-0-8213-6579-3>

Regulators

Iestāde, kas uzrauga, pārrauga un sauc pie atbildības privātu dalībnieku.

Piezīmes

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue lines, similar to standard notebook paper. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There is no handwriting or other markings on the paper.

Vadlīnijas digitālo platformu pārvaldībai

Vārda brīvības un informācijas piekļuves nodrošināšana,
izmantojot daudzpusu pieeju

Šo plašas apspriešanas rezultātā izstrādāto Vadlīniju mērķis ir aizsargāt tiesības uz vārda brīvību un informācijas piekļuvi digitālo platformu pārvaldības kontekstā. Vadlīnijās ir izklāstīta daudzpusu pieeja, kas nosaka galvenos pienākumus valstīm un digitālajām platformām, lai izpildītu cilvēktiesību saistības, un definētas lomas starpvaldību organizācijām, pilsoniskajai sabiedrībai, medijiem, akadēmiskajai videi, tehniskajai kopienai un citiem iesaistītajiem dalībniekiem.

www.unesco.org/en/internet-trust/guidelines

internetconference@unesco.org

unesco

Apvienoto Nāciju
Izglītības, zinātnes
un kultūras organizācija

L N B

L A T V I J A S
N A C I O N Ā L Ā
B I B L I O T Ē K A

9 789230 002398